

Liber

christi in illis speciebus quodam estratio sacramenti. Dicunt ergo primi quod species panis consecrati radii sunt sacramenta quodam est species panis. cu viri consecratis ipsam resipicit et non est panis. ideo nunc desereret illa pectorate salua. et hoc oportet posse pro prima. Alij vero dicunt quod radii sacramenti radii salutis quodam est species habiles ad refectionem humana. ideo enim instituta est. et ad hoc ordinatur. et hoc habet quodam est extra et in stomacho. quod reficit. Et ex hoc ostendunt. Terci dicunt quod radii salutis quoque recipiunt in unctione maledicitionis. et quodam maledicitione completa est. ita sacramentum non est nisi fuit. et tercii ostendunt tertia posse. Alij dicunt quod sacramentum est signum. et signum est quod se offert sensibili. et radii species est sacramentum quodam nata est sentire ab aliquo sensu. et ideo cu deficit perceptio sensu. deficit ratio sacramenti et presentia corporalis. Quid autem in tanta diversitate tenendum est difficile est iudicare. Videlicet ramen prima opinio quod dicitur quod deficerit quoque species deficeretur nimis amplius. quod tunc et mus in ventre traheretur et in cloaca defecderetur. quod aures pie abhorret. et si dicerentur heretici et infideles deriderent nos et irridenter. Sicut quarta opinio quod dicitur quod deficit deficiente sensu illarum species videtur esse nimis arcta. nunc enim est hoc posset dici corpus christi summi. et non dicat sumptus esse cibis quod non possit nec puerum vel quod ad stomachum. Unde nec verbum Hugo. inter. diligendum est. quod ad acum sentiendi sed quantum ad idoneitatem. et propria sensus non est in gullo lingue. et etiam sentitur hoc defensum cibis quoque qui sentiuntur in stomacho. De duas positib樽ibus medias quae verior non est facile iudicare. cum utramque multum sit probabile. Probabile enim est quod sumptus corporis et maledicitionis. et in sacramento habuit finem suum quod quezerat desinit esse sacramentum. et hoc dicit Hugo. de sancto vicente. et utrum sensus est. Dicentes sic. Postquam maledicimus. si corporaliter presentia

Dist. xiiij. de penitentia in generali.

Dicitur hec de penitentia agendum est. Terminatus est de tribus principalibus quibus magister egit de tribus sacris. Hic incipit quarta pars in qua agit de sacramento penitentiae. Dividitur autem hec pars in duas. In prima parte agit de penitentia in generali. In secunda agit specialiter de eis primiti. infra dist. xvij. In punctione autem penitentiae tria obseruanda sunt. Prima pars habet

Secunda tabula post naufragium regni. Obiicitur contra hec Hieron. vba cuius

Dicitur XIII. ei secundum dicatur respectu primi. et prima tabula sit baptismus. et secunda penitentia. tunc videtur Hieros. sicut secundum sacram sit penitentia. ergo a male ordinarum. magister quartus loco. Item quero a te per quanto dicas penitentia tabula. et quid est naufragium. Si tu di

Determinat veritatem de penitentia quodam ad ordinem ipsius ad baptismum.

Dicitur hec de penitentia agendum est. Penitentia longe positus adeo necessaria est ut apropinquaret. Est enim ut ait Hieron. secunda tabula post naufragium. quod si quis festum innocencie in baptismo peccatum corrupitur. prius remedio reparare potest. Prima tabula est baptismus ubi deponitur vestimenta et induitur nouus. Secunda punctione. quod post lapsus resur-

Quartus

christi quodam in celo quere ibi est ad dexteram patris. et hoc videtur latens probabile. quodam enim christus est sub specie illius est adoratur. sed stultus esset qui adoraret christum in ventre manducantis. Secundum hanc positionem satis patet responsio ad obiecta. exceptis his quod de communione et ratione obiectum obviatur. ad quod precepit pater. Ad secundum quod decrevit non dicitur quod commiscatur. sed commisceri patet. Ad secundum hoc quod dicitur Beda quod aliquis vomit. brevis postea est. et pena immota non est nisi quod species ille fuerit contentiva dñi corporis. et ideo in magna reverentia sit habende. matime quod fuerit sacerdotalis simboli commissari. et ideo eorum burantur. et cunctis in debita reverentia reuerentur. Illi autem qui vomit graviter puniuntur. quodam in se est vomit corpus christi. et sic de illo dicendum est. sed si pueretur in cloacam. Sic per ista opinio satis probabilitate sustentatur. Nihilominus tam alia videtur securior. et autemibus magis credere. quod corpus christi cum illis speciebus debeat ad stomachum. et sub illis est quodam ille sit sub forma. et habent rationem reficiendi. et est hoc ordinatione ad refactionem humanam sacramentum erat. unde conceditur quod corpus domini est in subiecto. quibus sunt species ut cibus. et ideo si euomum: ut species euomitur eucharistia. et si species possit ab aliis discerni sumenda esset. Si autem species iste transcant stomachum indigeste per aliquam inservitatem. sunt tunc extra puerate et refactionis. et ideo si vadat in secessum. non est ibi corpus domini vero. Si autem hoc sit vero. neficio tam secundum mebi vero. quod si euomatur species corporis magna reverentia est exhibenda. et magna diligenter adhibenda ne quis euomat. et quicunque ei dare de quo pluimus. quod non possit teneri. Secundum hanc positionem satis probatio ad obiecta. Pena autem imponenda euomentibus determinatur satis. de 2. de. di. ij.

duas. In prima magister determinat veritatem. In secunda elidit duos errores circa penitentiam. infra eadem dist. ibi. His verbis quodam vehementer recte. Prima pars habet tres partes. In prima determinat ordinem ipsius ad baptismum. In secunda pre determinat cuius multipliciter. ibi. baptismus tunc est sacramentum. sed penitentia recte. In tertia post distinctionem multipliciter ponit notificaciones penitentiae virtutis. ibi. penitentia dicitur a penitendo quod potest illucita. recte. Ibi ponit rationem a parte nois et a parte rei.

Gimmo dum veritas reuersa respellit. et nouitas pudentia resumitur. Post baptismum plapsi. p. p. p. renouari valent. sed non per baptismum. quia licet homini sepius penitere sed non baptizari

Determinat penitentie multipliciter. quoniam alia est interior. alia exterior. b

Baptismus tunc est sacramentum. sed penitentia dicitur et sacramentum et virtus mentis. Est enim penitentia interior. et est penitentia exterior. Exterior sacramentum est. interior

casus quod est casus immortale. tunc videtur quod sit prima tabula. quod si quis cecidit primo tempore. necesse est reverti ad penitentiam. et secundum quod mare est mundus iste secundum illud psalmus. b. mare magnum recte. nam per quam hominem translatum super viendas huius maris est gratia spiritus sancti. Tiel natus est ecclasia qui iuncta est glorio charitatis.

fm. illud puer. xxxij. facta est q̄s in nauis institutio. Naufragiū hō fuit corruptio et fractio in adā. in q̄ fractione oēs filii el̄ iactari sunt sup yndas hui⁹ maris p̄cupi-

scentia et p̄ pena. Ab hō naufragio p̄mo liberat hō p̄ ba-
ptismū q̄ restituit innocentia et grām ḡditā. et id ē p̄mata
bula. et q̄ freq̄ne
relinquunt plu-
res gratiam ba-
ptismalem et illā
tabulam q̄ quaz
liberabantur in
yndis maris. et
per illam ampli-
us nō possunt se
defendere. ideo
indigent scđa. et
h̄ec est peniten-
tia. utraqz tamē
dicitur tabula.
quia sustinet ne
quis periclitet
per culpā. nō te-
men ita ponit i-
tuto. sī erat ho-
mo in statu ino-
centie. Q̄ ergo
objicitur q̄ scđa
tabla. ergo scđm
sacramentū. nō valet. q̄ nō om̄e sac̄m est tabula. q̄ nō
om̄e liberata est naufragio. Et est sile. hic est scđa archidi-
acon⁹. q̄ scđa ysona in hac ecclia. Q̄ q̄ d̄ vocat nau-
fragiū. dicit alio q̄ d̄ libz casus i mortale. et q̄ duplex ē
differēcia mortalitatis. s. originale et actuale. id duplē ta-
bula. s. baptism⁹ et penitentia. Neli⁹ enī p̄t dici q̄ hu-
mana natura sit naufragiū in adā. nobis aut̄ data ē tabu-
la baptisi que nos sustentat p̄ innocentia. et q̄ hoc
sac̄m iterari nō p̄t. id daf̄ aliud sac̄m. hō est peniten-
tia. b. **P**pnia dī et sac̄m et vire⁹ mēris. Lōtra. Est
enī pnia interior et exterior. q̄ sile est virt⁹ et sac̄m baptism⁹.
q̄ est baptism⁹ interior et exterior. Itē pnia interi-
ore est res hui⁹ sac̄i. s. nulla v̄tus ē res sac̄i. q̄ diliguit
grā v̄tut⁹ et grā sac̄oz. q̄ r̄. **R**. dō q̄ ista nō est rota-
rō et pnia interior sit v̄tus. s. q̄ est pnia interior q̄ nō
tm̄ dicte grā vel acū grē. s. deinceps actū li. ar. et id est
virt⁹. nō sit baptism⁹. Differat pnia interior et virt⁹
tres sac̄i. Primo enī mō ē ē deabilitatiōculpe. scđo
et r̄ayulnerationē nature. c. **P**pnia incepit Jobā-
nis p̄dicatio. Lōtra. videt enī q̄ debuit incepit a baptism⁹.
mo. q̄ pnia est scđa tabula. s. baptism⁹ pnia. **R**. dō.
q̄ incepit p̄dicatiōpnia pnia v̄tute nō sac̄o. et pnia virt⁹
in adultis p̄dicet baptism⁹. et q̄ p̄dicabat adultis. ieo
recte incepit a pnia. Obiectio hō canit de pnia sac̄o.

Dicit aur penitentia vt ait Amb. mala p̄terita plange-
re et plangenda r̄. Uideretur ista Amb. diffinitio nō ē
queniens. quia p̄bs dicit q̄ peccat q̄ diffinit illud q̄ ē
in quiete. per id quod est in actu et motu. Sed peniten-
tia dicit habitu. plangere acū. ergo r̄. Itē ob̄ de alio
membro q̄ dicit. plangenda iterū nō committere. Aut
enī refert ad idem t̄p̄. aut ad aliud. Si ad idez. tunc
supfluit. quia nemo dum peccata plangit. in eodem t̄p̄
pore peccata committit simul et semel. Si ad aliud. q̄ pe-
nitentia excludit iterationē culpe. ergo et iterationē pe-
nitentie. Iuxta hoc queritur cu multe diffinitiōes pnia
assigment. et vni⁹ rei vno sit diffinitio. quē vñ sit ter ali-

signif. R. ad p̄mū dō. q̄ siue vult p̄bs habit⁹ cognoscū
turg acrus. et q̄mpnia est h̄itus. id p̄ actū recete diffinitū.
et acū q̄ est de ec̄ p̄nīe. et q̄ est p̄ncipalit. et iste ē plāge
re cōmissa. Et p̄ actū q̄ est de bñ esse siue de p̄ficio ec̄. et
iste plangēda nō cōmittere. vel p̄ actū duplē p̄ncipalit
lē et annēxū. Qd̄

do. qua quis punit illicita que
cōmisi. penitentie virtus timo-
re concipitur. Unde Esa. a ti-
more tuo domine concepimus

et peperimus spiritum salutis.
Est autem penitentia. vt ait
Ambro. Mala p̄terita plan-
gere et plangenda iterū non
cōmittere. Item Greg. Peni-
tentia est anteacta peccata desle-
re. et flenda nō cōmittere. Itaz
quis si alia deplorat ut alia tam
committat. adhuc penitentia
agere aut ignorat aut dissimu-
lat. Quid enim prodest si pec-
cata luxurie quis desleat. et ad-
huc auaricie estib⁹ anhelat.

Esa. xxv

Amb. in
actu plangendi
sed quia habilis fmone q̄
est ad plangēdu dragēsi-
et sic accipit vt ī mali.
quiete. Ad alio
q̄d̄ objicitur. q̄
p̄ referri ad idē
t̄p̄ vel ad altud
Si ad idē t̄p̄us.
tunc nō stat pro
actu nō cōmitē
di sed p̄ affectio
ne. vt sc̄z quādo

penitemus velutim iterū nō cōmittere vel nō velum⁹
sicut illi qui de vno peccato penitent et de alio nō peni-
tent. et ira nō excludit casum sequentē. s. malā voluntā
tem presentē. Si aut̄ referatur ad futurum. sic peni-
tentia diffinitur nō quelibet sed perfecta. et fmone perfe-
ctionis et vtilitatis. Ad illud quod querit de diffinitiō
onibus. dō p̄ penitentia p̄teriplieter notificari. s.
per actū p̄ncipalit. per acū p̄ncipalem et annēxum. et
per effectum. Scđm primū modū tres dantur diffinitiō
ones differentes solū voce vel matōi expressione. Pri-
ma est in glo. Matb. ii. prima virtus est per penitē-
tiam et. vnde talis trahitur notificatio. Penitentia est
prima virtus p̄mens hominē veterē. Scđa est Amb.
in sermone quodam. penitentia est dolor et amaritudo
anime pro peccatis que quisq; cōmisit. Tertia Aug. i
li. de penitentia. penitentia est quedam dolentis vin-
dicta semp punitens in se qd̄ doler cōmisisse. Item in oī
bus his rationib⁹ part⁹ q̄ est diffinitio per actū p̄ncipalit
qui est dolere de cōmiso. Quātu ad scđm modū dā-
tur tres aliae que habent in littera differentes sūltē fm
matōi expressionē. Prima est Amb. in fmone. pnia ē
p̄terita mala plangere. et plangenda r̄. Secunda est
Greg. Penitentia est an̄ acta mala delere. et. Tertia ma-
gistris. pnia est virt⁹ vel gratia qua cōmiso mala cū emē-
dationis p̄posito r̄. In oībus istis r̄onib⁹ nō tm̄ ponit
tur acū p̄ncipalit qui est plangere et odire culpam p̄
perrā. sed etiā annēxū. s. nolle alia p̄petrare. Quan-
tum ad tertiu modū dantur aliae tres différētes similiē
fm matōi expōsitionē. Prima a Dām. pnia ē ab eo qd̄ ē
p̄ter naturā i id qd̄ est fm naturā. Quersio. Scđa i glo.
Matb. ii. pniam agere. pnia ē correctio male mentis.
Tertia Aug. in li. v. r̄nōtōnū. pnia est qdā res optimā
et perfecta omnes defecus reuocans ad p̄fectū. In om-
nibus illis rationib⁹ tangit r̄ plus et minus effect⁹
penitentie qui est anim regare. et sic p̄z quesitū de diffe-
rentia diffinitiō que dant̄ de penitentia.

Liber

quartus

HIntelligentia busq[ue] q[ui]ris de p[er]nitentia et curia duo principaliter queruntur. Primo q[uod] de p[er]nitentia absoluere. Secundo in copiarum. Circa p[er]nitentiam que runt tria. Primo q[ui]ris virtus p[er]nitentia. Secundo datus q[ui]s sic querit virtus sit virtus generalis or[um] specialis. Tertius querit virtus sit virtus theologia vel cardinalis.

Questio

Circa quam proceditur sic. Mark. ii. p[ro]p[ter]as agite. g[ener]aliter p[er]nitentia est p[er]nitentia p[er]nitentia. hoc ipsum dicte magis in Ira. It[em] sicut dicit p[ro]p[ter]a virtus q[ui] habentem p[er]nitentiam q[ui] est opus ei bonum reddit. Et talis est p[er]nitentia. q[ui] est virtus. It[em] nullus actus est laudabilis nec meritorius nisi actus virtutis. sed penitentia est laudabilis et meritorius. q[ui] est actus virtutis. sed est actus penitentie. ergo penitentia est virtus. It[em] nihil expellit viceum et peccatum. sed p[er]nitentia expellit hec. q[ui] p[er]nitentia est gratia vel virtus. Et non est gratia. q[ui] gratia dicitur pure q[ui] a deo est. p[er]nitentia autem actu[m] nostrum. q[ui] re. It[em] penitentia non id bonum est q[ui] p[er]petratus. sed magis recusatio. q[ui] se bonum. et viceum ordinet et difficile est modo debito penitentia. et circa ipsum contingit errare. q[ui] necessario indiget virtute ordinante ad hoc. sed hoc non est nisi p[er]nitentia. q[ui] re. Cetera. sacramenta et virtus ex opposito dividuntur. q[ui] p[er]nitentia est sacramentum. q[ui] non est virtus. Si dicas q[ui] p[er]nitentia dupl[ic]e accusatur. et cum duos accusationes est virtus et sacramentum. Querit q[ui]re magis p[er]nitentia q[ui] baptismus vel altaris sacramentum. It[em] p[er]nitentia est passio. sed virtus est obiectum peccati. penitentes enim non penitentia recte nisi de culpa. q[ui] re. It[em] omnes virtutes sunt contra et manent alii quo modo in patria et fuerint in Christo et in p[er]nitentia. nec erit erit in patria. q[ui] re. **P**ropositio. d[icitur] q[ui] circa hoc multiplex opinio fuit. Quidam enim dicere voluerunt q[ui] penitentia non est virtus. sed actus virtutis. non enim sibi oportet. et currunt omnes ad hunc actum sicut corda cibaria ad unum solum secundum regulam tangentes. sic omnes virtutes secundum dictere prudentie. Et ista positio non est conveniens. Si enim iste actus est bonus. et difficilis. et circa quem contingit errare. sicut ita per zelum est virtus q[ui] homo trahit vires alienis. sic p[er]nitentia est virtus q[ui] homo trahit vires proprias. Si enim non esset habitus. tunc non diceret habere p[er]nitentiam nisi actu[m] penitentes. Secunda opinio fuit q[ui] est virtus non virtus sed gratia. nec enim nos gratiam secundum subiectum sed etiam secundum actu[m] accepimus. ut sicut gratia baptismalis est inno[n]centia. sic gratia iustificationis penitentia. Et hec positio non debet stare. q[ui] gratia non dirigitur nisi ad aliquem motum specialiter per se nisi mediante virtute. q[ui] facit penitentia. Tertia positio est q[ui] p[er]nitentia est virtus. sed non est virtus nisi extenso nomine virtutis. Nam virtus proprie[te]tate est in dirigendo ad bonum. virtus est quales mentis qualitate viuis. sed p[er]nitentia non videtur adhuc sufficiens. q[ui] p[er]nitentia non facit tamen dolere de culpe p[er]petrata. sed etiam facit emendare. unde enim est subiectus punire. et ideo redolentia. et hoc propter diffinitio[n]em. et ita est virtus proprie[te]tate. Ultima positio est q[ui] penitentia est virtus secundum p[er]nitentiam. p[er]nitentia acceptance non est secundum suum communem. et hec probatior est ut credo. sicut patet melius in sequentiibus. Ad intelligentiam autem obiectorum norandum q[ui] penitentia est expulsio peccati actualis q[ui] est macula animam deformans et viceum ad malum declinans. sicut a bono dehabilitans. et viceum naturam vulnerans. quia et p[er]petravit q[ui] actum voluntatis cum delectatione et libidine. Quia igit[ur] delere culpam ut deformatar est gratia reformatrix. ut deabilitatem virtutis habilitantis. et ut vulneratam ratione facit curantem. ut si voluntatis. ut actu[m] p[er]petrat per actum similius voluntatis. ut cum

delectatione p[er]petratam cum passione contraria. ideo penitentia recte dicitur gratia. virtus. sacramentum. actus. passio. et iste modus est secundum diuersas naturas in ea regas. tamquam ordinatione ad unum. unde non dicitur penitentia bis modis oīno equivoce sed analogice. et p[er]petrabitur deinde sunt rōnes ad p[er]nitentiam. **A**d illud quod obiectum est in contrarium. q[ui] est sacramentum et passio. p[er]petrato et ratio illius analogica. non sic est de alijs sacramentis. Quia enim penitentia respicit culpam actualem in cuius delectatione co[un]currunt motus luxuriantes. concordans gratie ad culpe expulsionem. qui quidem motus rectus et virtuosus est. et p[er]petrator dispenitentia peccati quod necesse est et p[er]petrator non porcius esse sine passione doloris. p[er]petrator quare penitentia magis est virtus quam alia sacramenta. p[er]petrator etiam quare magis est passionem coniunctam quam alia. **A**d illud quod obiectum est oīno virtus habet obiectum bonum. domini q[ui] falsum est. Instans enim est in spirituali in pietate. et etiam in fortitudine. sed sufficit q[ui] actus sit bonum. Nibilominus tam penitentia duplicitem habet actum. scilicet refugere vel detestari malum. et emendare. isti sunt actus ordinari. et ratione secundum obiectum bonum. **A**d illud quod obiectum de conexione virtutum et bonorum. dicitur quod virtutes habent conexione et durationem secundum id quod p[er]fectionis est in ipsis. penitentia autem secundum aliquid p[er]fectio[n]is et hoc est velle emendare si in aliquo contingat offendere secundum q[ui]d[em] voluntas est in oībus iustis. Impossibile enim est q[ui] sit voluntas recta sine hoc. Hoc etiam aliquid p[er]fectionis sicut est lucrus p[er] peccato p[er]petrato. et ratione h[ab]et non attendit conexio nec duratio. immo potius sit euacua. et tanquam eius quod est exceptio.

Questio

Altrum penitentia sit virtus generalis an specialis. Et ostenditur q[ui] generalis. Avg. in. v. li. de. v. responsionibus. Penitentia est secundum res optima et perfecta oīnis defectus revocans ad perfectum. Et alio habetur restauratio defectus concupiscibilitatis et irascibilitatis. q[ui] penitentia respicit oīne habitus. sed hoc non posset facere si esset specialis virtus. q[ui] re. **I**t[em] ratione videat. q[ui] eiusdem virtutis est deleteria. et q[ui] est tristitia et detestatio oppositus. sed continente est delectari de actu castitatis. q[ui] eiusdem est delectari actu incontinenter. et sic de alijs. sed penitentes delectari omne peccatum. q[ui] re. It[em] h[ab]itus cognoscunt p[er] actus. et actus p[er] obiectum p[er]nitentia est p[er]mittit in communione. q[ui] ipsa oīne peccati de restitutor et oīne peccati expellit. q[ui] penitentia est virtus generalis et ceteris. Cetera. spualis virtus est diligere bonum q[ui] bonum et charitatis. q[ui] a suis specialis virtutis est odire vel detestari malum. q[ui] malum. sed hoc est penitentia. q[ui] re. It[em] specialis dominus est refugere malum faciendo siue declinare a malo ut amoris. q[ui] specialis virtus est refugere malum factum. sed hoc est penitentia. q[ui] re. It[em] penitentia ordinatur ad unum actum. tamen licet non ad oīne. quia solum ad penitentia et dolore. q[ui] re. **P**ropositio. dicitur q[ui] hic fuit multiplex positio. Quidam enim voluerunt dicere q[ui] est virtus generalis. testis p[er] iusticie generalis. cuius est facere bonum et declinare a malo. unde sicut facere oīne bonum est iusticie generalis. sic declinare ab oīne malo facto est iusticie generalis. et hoc est penitentia. et ideo p[er]nitentia est pars iusticie generalis. Et quia iusticia generalis dicitur non q[ui] p[er]dicitionem. sed p[er] quandam virtutum aggregationem. quia comprehendit multis virtutibus. sicut una vinea multis vites reddit. L[et]itiae. sicut p[er]nitentia comprehendit oīnes virtutes. quia quando penitentia de malo lururie. tangit corda continenter. quando de malo supbie cordam humiliat. ut sic veteri conscientie resoneret in fieri quasi cibaria secundum illud ysa. xvij. veteris meus ad moab quasi cibaria sonabit. quia si secundum

D.

omnes virtutes flenda sunt peccata aliena multo magis propria. Sed hec posito non potest stare. quia si pnia respiciat malum in communione. non respicit sub propria ratione. sed hoc actus speciale qui indiger virtute. non est respicere sed eliciere. ut sicut ira generaliter est de rebus omni peccatum in proprio est specialis virtus. quia respicit illud sub ratione digni pena et obedia est specialis virtus. quia respicit illud sub ratione maledicti. sic enim pnia est specialis. quia respicit sub ratione mali proprii a se contra teum preparati. put hoc ex hoc dignus est puniri. Ad illud quod obtemperio in contrarium est effectus huius generaliter. dominus quod illud est verus ratione in proximis virtutibus. quod res fecerit repetit. et magis est verus de ipsa causa de alia. quia alioz actus est informando. huius acutus pnis est in reformando. Ad illud quod obtemperio virtutis est gaudere a aliquo. et de opposito tristitia. dominus quod vero est impatience. huius non est elicere. sed ipso fugere peccatum. huius non timor est elicit motus fugere. Alterius enim virtutis est impare. et alterius est elicere. ut obediencia dicatur deo obediens in hoc precepto non mehaberis. et continetia elicit. Ad illud quod obtemperio de obiectu. dominus quod et non trahat ad speciale peccatum. tam illud considerat sub speciali et propria ratione. hoc est in quantum a separari a dei offensioni cui vult reconciliari et mendaciter facere. et ideo est virtus specialis non ratione obiectu cui quod est materiale. huius est ratione motus.

Quesito ⁱⁱⁱ

Utrum sit virtus theologia vel cardinalis. Et quod theologia virum quod pnie est reconciliare deo et reconciliari ptem in quantum dei offensioni. ergo respicit ipsum deum non in ratione. sed etiam in ratione obiectu. huius est theologia. ergo vero. Item quod sit charitas. quia pnia est reconciliari peccatum. quod peccatum sive dei offensioni. huius non est reconciliari aliquis separatione ab aliquo nisi quod diligenter conungi cum eo. sed huius est charitas. ergo pnia est charitas. Item pnia et charitas est eadem naturaliter. quod res fugit malum ne fiat. signatur cum factum est huius charitate refugit hoc separatio a deo. ergo eadem refugit. patitur iam facta. sed hoc est pnie. ergo vero. Littera. quod sit virtus cardinalis virum quod pnis est virtus theologia. et fuit actus suus transire in deum et in obiectum. huius pnia non transire in deum et in obiectum quantum ad actum penitentie. ergo vero. Item quod sit iustitia virum super illud post. Sacrificare sacrificium iusticie. Hoc quod iustus viribus quod peccatis potius quam alienis peritis transire. sive puniens quod pniam et satisfactio deo offerat. Item Iudicium. cum iudicium hoc de se sumit. quando p digna pniam sua prava facta danner. huius iudicium sumere est iusticie. ergo vero. **R**es. domini hic duxit super huius opinio. Quidam enim voluerunt dicere quod pnia non est aliud quam charitas sive sub ratione differens est ita. Dicitur enim charitas in quantum amat deum. huius pnia in quantum relurgens. Et enim est reconciliari malum in quantum dei offensioni. sed certe si timor est facit declinare a malo disert a charitate non in deo. quod pnia non differt. huius quod huius cognoscuntur pactus. non quod sive formales sive pmos. Sicut autem quod pnie acutus est reconciliari culpam sive peccatum. quod dei offensioni. et hoc in reconciliatio sive emendatio. quod beatus est ipsius iusticie. dico quod pnia est virtus cardinalis et tanta sub iusticie. Sicut enim fortitudine multos huius ramos ab una radice procedentes ad patientiam. perseverantiam. fiduciam quod indicant unam rationem. sic etiam iusticia. reputata largitatem. pie. tam humilitatem. obedienciam. pniam. et forte sunt pres ponentiales ipsius virtutis iusticie. sicut melius patet infra. **A**d intelligentiam autem obiectorum norandum quod virtutes se invicem adiuuant et invicem sub imperant sicut patrum considerant motus eorum ut pnis. Aliquis enim obedit ad huius quod pcepit. et hoc est obediencie pure. Aliquis obedit pce-

XIII

peo domini qui amat eum. et hoc est obediencie ipsa a charitate. Aliquis obedit in hoc precepto continet quod diligit ipsam. et hoc est obediencie impare a continetia. unde obediens semper ab obediencia elicetur. aliquis pro se. aliquis ab aliis impetratur. Similiter patet in aliis. quod continere est actus elicitus a continetia. Si quis autem continet amorem et castitatem. talis actus est elicitus a castitate. Si quis amore dei. sic est elicitus a castitate et ungatus a charitate. Si propter pceptum dei. sic est impenatus ab obediencia. Similiter dominus quod penitentia determinatur ptem. aut quod dei offensioni ut ei reconciliatur et emendetur et facit finem se. aut quod a deo separari. et hoc facit impetratura a charitate. aut quod specialis virtutis corruptio et hoc facit impetratura et adiuta qualibet speciali virtute. **16** et sic pareret quod ppe est iustitia. tamem contingit aliarum virtutum motus sibi commisceri. **A**d illud quod obtemperio quod theologica quod haber deum pro obiecto. dominus quod nullum est. quod sic obediens ppe respicit de timore et latra honore domini debitum. sic penitentia offensionis deo faciat et emendam faciet. Ad aliud pareret ppe est ptem. quod ille motus est a charitate reg modum impetrantis. sed a penitentia p modum elicentis. Unde quis charitas moueat ad derelictionem quod separatur a deo. non tam est elicere. quod est ibi specialis difficultas. sicut in aliis actibus virtutum. unde si charitas mouet ad omnem bonum impando sed non elicendo. immo specialis virtutes se necessari. sicut in actu penitentia intelligendum. **A**d illud quod obtemperio de virtute naturali. dominus quod non est simile. quod virtus naturalis non dicit tantum approbatorem ad actionem. sicut virtus infusa vel acquisita. et ideo magis diversificata est naturalis. et hoc patet. quod plures virtutes sunt in eadem potentia naturali. tideo non sequitur quod si naturalis eadem est quod propter hoc sit eadem virtus moralis.

Quoniamque huius ad secundum articulum queritur de penitentia in copartione. Et circa hoc queritur in tria. Primum quod de ipsa in copartione ad subiectum. Secundo est ad actum sive originem. Tertio est ad ordinem. **Q**uesito ⁱ

Quae vis anime sit subiectum virtutis penitentie. et ostendit quod sit in via anime trascribili. Aug. in li. de penitentia. penitentia distincte dicitur quod est quodammodo vindicta. ceteras autem est vindicta est ipsius trascribibilis et vindicta appetere. ergo vero. **I**ste super illud post. Irascimur. vero. Hoc quod huius est trascribibilis et in penitentia. Item Job. Chrysostomus. effectu penitentia cogit penitentem oia libet sufficere. **S**ed hoc est ipsius trascribibilis. quod penitentia est in via trascribili. **I**ste penitentem patet ex ratione nominis est penitentia tenere. et ipse Augustinus et hominologia ponit. **S**ed vis quod respicit penitentia et sustinet in trascribibili. ergo vero. Item penitentia virtus est non solus fuit et respicit et culpam. sed fuit quod est in subiectum. scilicet in hominem qui offendit et puniatur. et per penitentiam emenda fit. ut patet quod duo quemque dicit in libro. Dicit enim quod penitentia dicitur a puniendo. Dicit etiam quod penitentia malam plagam cum emendationis pposito. ergo cum virtus quod volumus primum peccatum puniri sit in trascribili scilicet ira et zelum. pars ratione et penitentia erit in trascribili. **S**ed contra videtur quod pnia sit in sinderis. quod est actus est et habitus. **S**ed actus pnie est gemere. et gemere est in sinderis quod est pnia. **P**arma pnis. Scda pfas. quod scribit Rom. viii. ipsius postulat per nobis gemutibus inenarrabilibus. **S**ed glo. dicit. quod spus est sinderis. et vero. **I**ste videtur quod in ratione. quod est ea pnia est agere pniam. **S**ed agere pniam est ipsius rationis. et pnia. **P**arma pnis. **M**ino. pfas. super illud post. sperat

Liber

quartus

dño. &c. glo. t de peccatis penitentia agit. Et ut habetur
in glo. quare tristitia. &c. rō cōfessor aiunt sensibili. & ḡ ratio agit p̄nitiam. ergo &c. Ite videt q̄ in cōcupisibili. q̄ oposita nostra sunt fieri circa idē. s̄z delectatio & tristitia sunt opposita. s̄lt de ior. & gaudiū. amo. & odii. S̄z p̄ni-
tēcia est dolor. tristitia. & odii peccati. ḡ hoc oposita
sez amo. & gaudiū sunt in cōcupisibili. & p̄nitēcia regu-
lam p̄nia est in cōcupisibili. nō ē in irascibili. Itē videt
q̄ sit in q̄libet viae. q̄ ē mutuo se repellunt hinc tēs cir-
ca idē susceptibile. S̄z p̄nia expellit omnia p̄cā. ḡ cuī di-
uersa genera p̄cōw sint in diversis virib⁹. p̄nia nō est i
19 vna vi s̄t in diversis. **R.** dōm⁹ q̄ circa b̄ varie op̄i-
nati sunt diversi. Quidam c̄m̄ dixerūt q̄ p̄nia circuit oēs
vires. q̄ expellit omnia p̄cā. tōia desier. Et q̄m p̄ oīb⁹ de-
sier. & ad p̄fectū felicē currunt mōrōim virtutēs. & ad ex-
pulsionē viciorū virtutū oīm. volucrū q̄ p̄nia ē
oībus virib⁹ esset rānq̄ iusticia generalis. Et b̄ nitunt
ōndere q̄ glo. sup̄ illud Isa. xvij. venter me⁹ ad moab q̄
si cythara sonabit. interlinearis exponit. sonabit plan-
gendo. Et glo. dicit sic cythara cōpositū sonū nō emittit
si vna corda rupta fuerit. sic sp̄ulius yēter pp̄bere si
yna corda virtutū rupta fuerit. dulces melodias nō re-
sonabit. & c̄ b̄ volūt habere q̄ similes esti luctu p̄nies. et
ira q̄ p̄nia sit in oī vi. & oī dicūt q̄ p̄nia diffinīt p̄ actus
diversarū virtūtū. & q̄ ei rāndet ac̄t̄ virūtū diversarū. S̄tis
facit ei penitēcia orādo. & b̄ est rānq̄ alio. Jejunādo. & b̄ est
cōcupisibili. Misericōrdia st̄e elemēnū tribūdo. & b̄
est silice cōcupisibili. Pēnā sufficēdo. & b̄ est cōrasci-
bilis. Sed ista positio primū sup̄a improbata ē. Si enī
penitēcia ē habitus sp̄ecialis & vñ. vt sup̄ mōstrāta ē. &
vñus habitus ē vna ē potētia. cū vñu accidēs sit ē vno
subiecto. & subiectū virtutis sit potētia. necc̄ ē q̄ penitē-
tia nō ē omīb⁹ sed ē aliq̄ vi sit determinata. Sed illū ē q̄d
decipit ponētes in omīb⁹ virib⁹ essi. & q̄ penitēcia ab oī
bus impat̄. & hinc ē q̄ ad luctū penitēcia omīes virtutes
cōcurrūt vt annēt. ḡ videt q̄ penitēcia sit ē omīb⁹ vi-
rib⁹. & virtutes ceteras cōplectat. Istud etiā decepit
eos. q̄ ac̄t̄ sp̄eciales & p̄riū penitēcia nō respicererūt. q̄
nō est cōmītis sed alīcū sp̄ecialis vis. & ideo hec po-
sitio nō est multū p̄babili. Secunda positio ē q̄ penitē-
tia est ē vi determinata sed nō ē aliq̄ triū virūtū p̄dictarū
sed in vi sup̄iori ad illas tres. & hāc vocat̄ libēz arbitriū
um. in q̄dūcūtare sūt vias cognitiūa & morū. eo q̄ im-
perat alijs virib⁹ & ei nō imperat. & circa q̄dū resideret
mēritū ex p̄fētia. Et q̄ virtus a nulla potētia imperat. q̄
etiā virtus ē ad merendū posuerūt omīes virtutes & pe-
nitēcia esse ē liberū arbitriū rānq̄ in subiecto. Quia
vero libēz arbitriū regit potētias inferiores. & p̄ vñaz
frūtē p̄t̄ regere multas potētias. sicut & iustiā & pe-
nitēcia. hinc ē q̄ penitēcia videt esse ē in inferiorib⁹ vi-
rib⁹. videtur etiā esse ē plurib⁹. q̄zuis subiectivitas ē
vna sola. Verūtamen sicut alīb⁹ melius pater liberū ar-
bitriū nō dicit alīa potētia ab his sez rānali. cōcupisibili
& irascibili. sicut dicāt alīū modū. q̄dū dicit p̄ modū
mōtētia & imperatīs. sed iste potētia sūt ei obedientes
ita q̄ cadē potētia inātū libera imperat̄ sibi vt natura
video si ista positio velit dicere q̄ libēz arbitriū dicit
potētia vñ rē & naturā distīcta ē rānali. cōcupisibili
& irascibili. tamē nō intelligo nec credo q̄ habeat verita-
tem. Sed si vult dicere q̄ nominēt eandē potētia. sed
tūt̄ vñ alīū modū se habēt. H̄ ego nō nego. Sed adhuc
remaneat eadē dubitatio. si potētia anīe diuerse sint in
qua sit vñ rē. q̄ vel optet ad hoc venire q̄ ille tres potē-
tiae sint in vna potētia vñ rē. vel q̄ li. ar. sit potētia di-

Cineta ab illis. vel q̄ omnis virtus sit in aliquo istiorum.
sc̄ vel in ronali. vel in cōcupiscibili. vel in trascibili.
li. in q̄b̄ consueverūt cōmunit̄ rādēcōr̄t & patribus.
nris tres virtutes theologicæ poni cū actus har̄ virū
medieare tendant in deu. & certe iusteologie ibi reposi-
tur. quare nō et cardinales s̄m asp̄m̄ cari ad inseri-
us. Tercia positio ē q̄ penitentia est in ronali. & rō b̄ur̄
positois hec ē. q̄ penitentia ē q̄s iusticie cardinalis. cūz
cūz sit virtus. & nos sit th. eologica. necesse ē q̄ reducat ad
aliquā virtutem. cū ergo virtus cardinalia sufficiēt
& fin sc̄s & sc̄dm phos quidat in quor. & penitentia nō
sit sub aliquai illari. constat q̄ penitentia ut s̄missum est
sub iustitia cōtinetur. Justicia aut̄ cum sit habitus vñ.
nō pōt̄ esse in pluribus virtibus. & necesse ē q̄ sit in vna.
Rursus cu act̄ iusticie qui c̄ reddere vniuersit̄ q̄d su-
um est p̄p̄ sit rōis. q̄ iste est actus iudicitalis. & ratio ē.
iudex i regno ante dicunt q̄ iusticia est i rōne ut cōuder-
sicut prudētia ut cōdur sine cōsiliari. Et q̄m̄ratio ut
ite iudex imperat torti anime. hinc ē q̄ iusticia cardina-
lis dicit oīs vires anime circūire. & hinc ē q̄ habitus
cōtinet qui videtur ad affectionē p̄m̄ere. sicut obedi-
tiā & penitentia. & hinc est q̄ penitentia in vna vi est. ta-
mē multas circūire videt. & ideo in ronali est ut est regi-
tua. irascibilis. & cōcupisibilis. & mouet cōcupis-
ibilē ad ḡm̄cū p̄ culpa. & irascibilē ad puniendū ipsaz
āsam. Sed nec illud est multū rōnale insipienti q̄ pe-
nitentia q̄ est in affectu maxime. & humilias q̄ est species
iusticie sit in rationali. & vñer̄ habitus virtutis nō de-
bet poni circa virtutē impante sed eliciēt. Nā in eliciē-
do est difficultas. & respectu illius suerōne illius ē ha-
bilitudo. vñdemotus virtutis nō dē esse hui. p̄p̄ vñ
illius nūi virtutis eliciēt. sicut si charitas impetr cōtine-
re. vel iusticia pugnare. tamē cōtinere temp̄ ē cōtinēt.
& recte pugnare ē fortitudinis. sicut q̄ penitentia nō ē m̄is
penitentia. sic habitus est nō in virtute impante sed elici-
ente. hec aut̄ nō est vis rōnalis sed vis affectu. & mari-
me irascibilis. sicut poter ex rōnbo prius vñis. Nā pe-
nitentia nō ē respic̄t virtū q̄ ab hominatur. q̄m̄ sub-
iectū peccati cōtra qd̄ infurget. & qd̄ surgēdo punit.
& q̄ nō tam respic̄t culpā sicut offendam q̄ etiā emendā
& ista emēda ē i pene sufficerā. & ideo recte dicat vñdi-
era. Et ideo ē alia opinio q̄ penitentia ut specialis vir.
est in irascibili. hanc positionē credo p̄babiliō. Non
enī capio quo penitentia in omnib̄ virtib̄ est possit cum
sit habitus specialis. Sic ne sc̄dm capio quo oīs vir.
sit i vñ yī. supposito q̄ potēt rationales sint plures
que sunt p̄p̄ ipius aīe rōnalis. sicut sunt plures potēt,
sicut vñ dicunt alijs plures vires. Nec tertiū quo peni-
tentia & humilias sint in ratione. cum dicat q̄ est affec-
tionis. ut etiā ipso spes vel charitas. Et ideo dicens
q̄ cum penitentia te se dicat habitus affectionis q̄ est in
potētia affectu. Luni aut̄ dicat affectionē odii vñdō
loris ut vindicēt & ut punitentia. sicut poter ex multipli
ci auctoritate & rōne in opponendo. & illud odii qd̄ cū
vñ surreptio sit in irascibili potētia. dico q̄ ipa penitē-
tia est in irascibili. Si obviatur quo hoc pōt̄ esse cum
species iusticie. iusticiā aut̄ necesse sit esse in vna illa
potētia rāngi habitū vñnum. hec aut̄ nō potest esse irasci-
bilis q̄ mag. ē vis rōnbi ius reddere q̄ potētia irasci-
bilis. dōm q̄ ipsa iusticia est i tribi virtib̄ s̄m q̄d glo-
uper Gen. q̄ compatur iusticia cōftrati. Si obviat
quo p̄ esse habitus vñ. dico q̄ iusticia cardinalis pōt̄ esse
habitus vñus. nō sicut cōclusio p̄icularis dī habitus
vñus. sed sicurā totalis sciētia dī vñus. ut grāmat.

DI.

- ea q̄ m̄los cōtinet habit p̄ticulares & geometria. sic et iusticia obediētā. humilitatē. p̄niam. largitatē. & veritatem. & fīm̄los habit p̄ticulares p̄t esse in diuisis portentis. Nā virtus ē in rōnali. largitas in concupiscibili. penitētia in milita in irascibili. vniūtūr tñ om̄nes in vnā rōem q̄ est reddere vnicuiq̄ ius suum. & id subeunt rōem vniū virtutis cardinalis. Si q̄ iusticia cardinalis est vñ habitus p̄ticulares & simplex om̄nes & in diuisis tūc haberet locū obiectio. qd̄ cū non sit 21 pater illud r̄c. Ad illud ergo qd̄ obr̄ q̄ sit in sinderisi dōm q̄ illud argumētū deficit. q̄ gemere nō est sinderis ut elicitens. nec ut p̄fecte impontis. q̄ sic nūbil p̄t impare libero arbitrio. S̄z portius ē ut remurmuratis malo et dictāris bonū. q̄ naturaliter remurmurat mālo. & in hoc errare nō p̄t. Et qm̄ virtus ē in potentia p̄nes quā resider facultaes & in imperiū elicitū acutum. ideo nō est sinderisi sed in libero arbī. libertas autē arbitriū nō solū est in rōem. sed eritā ē in concupiscibili & irascibili. q̄ com plectit rōem & voluntatē. & voluntas cōtinet potētā amā 22 dī & derestandi sim cōcupiscibili & irascibili. Ad illud qd̄ obr̄ q̄ sit i rōnali. dōm q̄ rō dī multipliciter. tñ qm̄ tu p̄tiner ad p̄stū dī coister & p̄pe. Lōiter comprehendit totā portionē aie diuisam ē sensualitate in qua p̄nūtūr tres potētē. et sic accipit in glosa p̄dicata. Prope accipit p̄ potētā diuisa ē cōcupiscibili & irascibilem 23 & sic obr̄. & sic nō valer obiectio. Ad illud qd̄ obr̄ q̄ sit in cōcupiscibili. p̄pter hoc q̄ odu est ē rēdē. dōm godī um dī duplicitē. Aut cū quadā disciplina. aut cum vii surreptionis vindicta & tra p̄mūtē i cōcupiscibili. secūdū ē in irascibili. & tale ē in p̄nia. Sic enim iram & zelū irascib hō & indigneat peccatis primi. sic per peccatiūtē peccatis suis. Ad illud qd̄ obr̄ q̄ sit in omnib⁹ dōm q̄ expellere om̄ia viciā ē duplicitē. vel q̄ modū detestatī. vel q̄ modū informatī. Per p̄niam expellitur om̄ia viciā q̄ modū detestantis & satisfacientis. Sed q̄ modū informatī vnumquodq̄ viciū expellit q̄ virtutē sibi oposita. Qd̄ primo modo expellit nēcessē est in cadē potētā. s̄z qd̄ secūdo mō nō. & sic pater illud.

Questio 11.

- De origine penitētē. & dicit maḡ in līa. q̄ penitētia virtus timore cōcipit. Sed h̄ boce. q̄ si ē virtus est p̄ insuffi sione. nō ergo q̄ cōceptionē. Itē cū cōceptio nō sit sūne generatione quare magis dicit cōcipit q̄ generat. Itē quare magis timore q̄ alio p̄ncipio. & videt q̄ magis amore. q̄ timor. causat ab amore. q̄ p̄ma rō generādi & cōcipiēdi ē in amore. ḡ. r̄c. Itē tam timor q̄ amo. ē extra fidē cognitōem. ḡ debetē dicere q̄ fide cōcipitur. Itē si timor. aut seruili. aut initiali. aut filiali. Nō ser uili. q̄ cū illo manet voluntas peccāti. Nō initiali neq̄ filiali. q̄ ante q̄ habeat timor filiale vel initialē nēce est q̄ de p̄co peniteat. Itē timor ē donū. s̄z p̄nia virtus ē aperte dona naturali ordine. ḡ cōcipit timore ali quo. R̄. dōm q̄ origo penitētē virutis efficiūta de us ē. s̄z dispositiūta a nobis. q̄ q̄ creauit nos sine nobis nō iustificari nos sine nobis. Dispositio autē hoc ordine p̄cedit. Primo nēcessē est dei bonitātē & iustitiae cognoscere cui displicer om̄e malū & inordinatio. & in illa offēdit. & nullo mō relinqt impunitū. & se aliquid fecisse. qd̄ sue disiplēre debeat bonitati. & hec ē cognitio culpe. & ex hoc cognoscit se homo ex diuina iūia obligatum ad penā. Nēcessē est eritā secūdo cognoscere dei misericordia qua parat̄ ē om̄ni reuertenti & dolenti de culpa cōmissa sibi remittere & indulgere. Ex p̄ma cognitōe gene rat timor. & ex secūdo generat spēs remissionis. & ex his

XIII

voluntas reuertendi & cōfederādi deo & satissaciendo p̄ gemētū & alias penas. & si incipiāt facere qd̄ in se est. dī spolius ē ad iustificationē. Ex h̄ igit̄ p̄z respōsio quō p̄nīe v̄tus cōcīpīt q̄ dispositiōs suscipiēdi cā. et q̄ remāgis dī cōcīpīt q̄ generāti. q̄ generare est efficiētis et p̄ncē p̄t efficiēti. s̄z concipe receptiū. Ex h̄ p̄z q̄re maḡ. dī timore q̄ amore. q̄ p̄cōrō habet amorē deis sui. et illē amor nūq̄ generat p̄niam nisi q̄rtim̄. vñ q̄dū amātē et creditē refurgit p̄cōrō. s̄z quādō timer. et iō cōcīpīt si de. q̄ antē simōcē nō est p̄nīe seminariū. qd̄ est cessare a malo. Ex h̄ etiā p̄z q̄re magis timore q̄ spe. q̄ timor. cōcīpīt s̄p̄s p̄mouet. ex h̄ p̄z q̄ cōcīpīt timore seruili. Nec ē inconueniēt. q̄ cōceptio ista nō est p̄ productionē ē ēsē. s̄z p̄ dispositionē & p̄paratiō. & iō nō optet q̄ p̄niam sit cū timore desponsationē. s̄z sufficit q̄ timo. p̄paret ad p̄niam. Ad illud qd̄ obr̄ q̄ p̄nia ē an̄ dona. dī. q̄ ē dōnū spūl̄ 26 sc̄i cū q̄ est spūl̄tū & daf. & h̄ ē grē gratiā faciētis. & de h̄ vez ē qd̄ obheit. Et ē dōnū qd̄ ē sine spūl̄tū donatiōe p̄p̄a dicta. q̄ ē p̄ inhabitatōez. & h̄ ē grē gratiā date. & rale dōnū ē timor. q̄tūl̄. & h̄ antecedit v̄tues. & rale timore cōcīpīt p̄mū. & iō nō valer obiectio. Questio 11.

De ordine p̄nīe ad alias v̄tues. & q̄ si p̄nia v̄tus v̄t Math. iii. Penitētia agit glo. p̄ma v̄tus est p̄ p̄niam p̄mēre veterē hoīem. Itē rōne v̄t. q̄ p̄us ē declinare a malo q̄ facere bonū s̄z p̄nia ē declinare a malo. & ali as facere bonū. ḡ. r̄c. Lōtra. fides ē fundamētū totius spūl̄tū machine fm̄ aplim ad hebreos. ex h̄ p̄z rōne. q̄ p̄us ē act̄ intellect̄ q̄ affect̄. s̄z fides dirigit intellect̄. p̄nia affectū. ḡ. r̄c. Itē cū dī p̄nia v̄tus p̄ma. aut h̄ ē q̄tū informis. aut q̄tū formata. Informis nō. q̄tū genera tur ex fide & spe & timore ut ostēlū. & v̄tus cū p̄nīe timore cōcīpīt. Si deformata. dī oēs s̄l infundūt. q̄ p̄nia infundūt cū alijs. ḡ. r̄c. Itē p̄mū act̄ ē vivere. s̄z iūl̄. ex si de vivit vel ex charitate nō est p̄nia p̄pe. q̄ p̄us ē choritas & fides cū p̄nia. Itē nulli displēt offensā alicū nō si q̄ diligēt illū. si em̄ odiret placere. q̄ diligēre deus p̄ naturā p̄cedit odiū p̄cti. S̄z p̄mū ē charitas. sed z p̄nīe ḡ. r̄c. Itē naturalis p̄vē inētō ad terminū ad quē q̄ se patio a termio a q̄. S̄z charitas dirigit ad terminū ad quē p̄nia sepat a termio a q̄ sc̄i p̄co. q̄ charitas p̄uor.

Q̄. dd. q̄ p̄z dupl̄t̄ dī. vel fm̄ subam vel fm̄ v̄sum. 27 Sc̄i fm̄ subam oēs sunt s̄l. Sc̄i v̄suz distingūclū. Aut cū fm̄ imagis informaōz. & sic ē fides p̄ma. aut f̄ regresuz aut regorōz & sic act̄ p̄nīe ē p̄mū. q̄ imēdiatō est. Nā & si s̄l ster morōli. or. cū tritōe. q̄ q̄dem morō pluriō dīmorō fidei. tñ grā adueniēt p̄modū repānt & expellētis culpā īmēdiatē respicēt morō vel actu p̄nīe. Sic enī grā p̄i culpā expellit p̄ naturā q̄ habilitet ad bonū. sic nēcessē ē q̄ hō ex p̄se sua iustificatōe p̄mo asp̄nē culpā q̄ dirigat ad bonū op̄. Per hāc duplēcē dī st̄tōz p̄z solutio ad p̄mū & sc̄dm. Primū q̄ fides ē p̄ma informādo. Sc̄i q̄ oēs v̄tutes s̄l infundūt. & s̄l sunt q̄tū ad substantiā & essentiā. Ad illud quod 28 obiectūtē acētūtē. dōm q̄ prior acētūtē est viviſtē care q̄ vivere. unde & si fides & charitas faciatē vivere penitētē tamen est vivificare & sic potest dici prior. Ad illud quod obiectūtē q̄ displēt offensā propter 29 dilectionē. dōm q̄ nō nēcessē est actūtē precedere dilectionē nēc ipam disciplinā sed sufficit q̄ comitēt in habitu. Ad ultimū dōm q̄ vez ē vbi codē modo recēdit & acētūtē cedēt. sed in spiritualib⁹ nō tenet. vbi alio motu recēdit. tur a termino & fertur in terminū. tunc enim nēcessē est q̄ p̄io resiliat si vult accēdere. vñ p̄pus oportet extre dōm q̄ ire ad ecclēsiā. 30

Liber

Quartus

Elicit errores eoz q̄ dicunt q̄ p̄nia nō iterat.
Hūjs verbis q̄dam rebemētū inberētes r̄. **S**upra
egit n̄ḡ de p̄nia in generali determinās vītātē sc̄ q̄d sit
et quō dūciat. et ad sacra alia ordinet. In hac pte ōndit
duos errores et p̄dict̄ orū bñntes. **Q**uoz vn⁹ c̄ q̄ p̄nia
nō iterat. **A**li⁹ c̄t q̄ p̄nia p̄t fieri de vno p̄cō sine alio.
J̄o dividit hec p̄s in duas. In p̄ma clidit p̄muz errore. **C**
illorū errore. **P**rima p̄s h̄b̄ tres. In p̄ma ponit errore
cū affirmātōe. In sc̄da respōderip̄oz auct̄ib⁹ ibi. **N**is
alijq̄ plurib⁹ vtun⁹. In tertia adducit multiplices au-

31 a.ij. **L**auam̄
mūdi estore z̄.
Sup illud dic̄
Iſid̄ lauaf̄ r̄ nō
est mūd̄ q̄ plan/
git q̄d gesit z̄.
Tidc̄ male di/
cere .q̄ lauare
est aliud q̄ mun/
dificare .q̄ laua/
ri r̄ nō eē mūduz̄
Iſid̄ in li- nō eē aliud q̄ mū
de ſūmo díficari et nō eē
bono. mūduz̄. r̄ ita ſunt
oppoſiti. Itē cū
dicit lauaf̄ q̄ plā/
git z̄. aut intel/
ligit de planteru
exterioř aut de
interiori. Si de
exterioř .nūc ex
b̄ nō lauaf̄. Si
de interiori runc/
Dſtās ē q̄ viutiſ/
caf̄ ſi ex corde b̄
faciat̄ .q̄ emūd̄
Glo.

Esa. 3. faciat. ḡ emūd⁹
R⁹. dō. q̄ diffē
rēter exponunt
aliquā bunc locū.
Quidā c̄ dicūt
q̄ diffēt lauari
z eēmūduz sicut
act⁹ rbitus. z sic
q̄ bz actū pnic. si
nō dīmūd⁹. Ellē
via z termin⁹. siu
tus em̄ z dolor at
let z aterif. lauari
cidū se itez inqñ
lier pannū lauare
lutū imergeret. T
dam metaphorā
lotio. dico q̄ est in
velsi ē tritois. n

32 velli e territois nostris deniq; mudu: q; nō pseuerat. ve
passio in terra specie qlitatis. b.ij. ¶ Nihil plunt
lamēta si replicat pcta. Usq; Aug; hic falsum dicere. q;
plunt ad remissionē pteritorū. q; saltē illa dimittunt.
Aliqd g; plunt nō gnib;. Iē si tu dicas sicut m̄ḡ dīc
q; nihil plunt ad salutē. g; pari rōne debet dicere q; ni
bil. pſit baptismū cu replicant pcta. q; dōm̄q; intellic
git de replicatōe hituālī. q; nihil plunt lamēta cū ē vo
luntas replicādi. q; deest pnic fundamētū. 210 lachryme

Ponit errorē cū p̄firmatōe
adducēs auētates q̄ dā pñia fi-
esta q̄ q̄s recidiuat. d
Ibjs x̄bis qđam vehemēti⁹ in-
herētes p̄tendūt vē penitētez
vltra nō posse peccare dānabi-
liter. t̄ si grauiſ peccauerit. ve-
rā nō p̄cepisse pñiam. Qđ etiā
alijs muniunt testimonijs. At
ei Iſid. Irrisorē t̄ nō penitēc̄s
q̄ adhuc agit qđ penitet. Nec
videſ deū poscere subdit⁹. sed
subſannare ſupbus. Lanis re-
uersus ad vomitūt penitēc̄s ad
pctī. Adulti lachrymas inde-
ſinēter fundūt. t̄ peccare ſide-
ſinūt. q̄ſdaꝝ accipe lachrymas
ad pñiam cerno. t̄ affectū pñie
nō h̄fe. q̄ incōſtātia mētis nūc
recordatōe pctī lachrymas ſū-
bunt. nūc reuiuſcēte vſu ea q̄
fleuerat iterādo cōmittit Iſa-
cē pctōrib⁹ dicit⁹. Lauat. mū-
bi elſtote. Lauat t̄ mūd⁹ eq̄ pte-
rita plāgit. t̄ ſleda itey nō com-
mittit. Lauat t̄ nō eſt mūd⁹ q̄

fleuerat iter ad eo comitum Elsa-
de petorib' dicit. Lauat mī mū
di estote. Lauat t mūd' q pte
rita plāgit t siēda it ex nō com
mittit. Lauat t nō est mūd' q

toritates ad elidēdū istū errorē ibi. **X**po pnia n̄ t̄m sel
agaf r̄. Prima ps duas b̄z s̄m duo mēbris erroris. In
prima adducit auētates q̄ ostēdūt q̄ pna pnia n̄ est a q̄
q̄s reciduit. In scđa pbarg post recidiū n̄ est iterā
da ibi. Itē am̄b̄ r̄cipiunt q̄ sepi⁹ r̄c. Sili scđa ps duas
b̄z. In prima respōdet auētatis q̄ vident̄ ostēdere s̄m
pt̄ erroris. In scđa respōdet auētatis q̄ ostēdūt scđas
ibi. Illud aut qd̄ Am̄b̄ ait r̄c. Sili tertia ps dūvidit i
duas. In prima adducit autoritates ad ip̄o probat̄ ill⁹
erroris. In scđa exēpla. Primiū facit ibi. **X**po pnia n̄
sel im̄ agaf r̄. Scđm ibi. Exēplis etiā astrui potest.

plangit q̄ gessit. nec deserit. et
post lachrymas ea q̄ dſteuerat
repetit. Itē Aug. Inanis epe-
nitēria quā sequēs culpa coin-
qnat^b M̄hil. pluit lamēta si re-
plicant pcta. M̄hil valet venia
a malis poscere t mala denuo
iterare. Itē Greg. Qui cōmis
sa plangit nec tū deserit. pene
grauior se subiçit.
Probat q̄ post recidiuū pnia
nō est iterāda.

Pte Amb. Regiunt q̄ sepi^o
agēdā pniām putat. q̄ luxuriāt
in xp̄o. Mazsi de pniām in xp̄o
ageret. iterādā postea nō puta
ret. q̄ sicut vñū baptismā ita ē
vna penitentia.
Andēr auctib^o q̄ vidēn̄ oī-
dere pñā pt̄ erroris. f
Obis alijqz plurib^o vtunt̄ in
assertionē sue opinionis. Sed
Amb-dicit-h̄ x̄a pñia est cessa-
re a p̄cō. Et iū. Abagni p̄f-
crus ē renūciāsse errori. Jimbu-
tos ei vicijs anios exuere atqz

ad gram̄ ad penā. p. dōm̄ q̄ b̄ nō dīc de q̄cūq̄ fletu
hypocritar. q̄ in lachrymis errer. p̄tendūr letitare. t̄
in corde p̄tēt inuiditatē. t̄ isti peccat dupl. t̄ c̄stū ad ta
les loq̄ Greg. Aliē p̄t̄ dīc q̄ loq̄tur de eo q̄ fier ordia
te. t̄ in derestatione culpe y pene grauior se subiugit nō
pp̄ter fletū b̄. pp̄ter reptu. flet̄ cū ille cāb̄ aliq̄ dono
dei. t̄ q̄ iterat p̄t̄m̄ p̄tēnit donū dei. Precefa in ipo sic
tu s̄siderat p̄t̄ enomitas. Jō cū iterat. augel offensia
pp̄t̄ actualē s̄sideratōz. Tñ sic bitus p̄scie aggrauat. t̄
in bonū est scire p̄t̄m̄ et cognoscere ita c̄siderare t̄ plā
gere p̄t̄ enomitas est bonū. q̄ si quis postb̄ peccat ag/
grauesculp̄t̄ accidēs. d̄ P̄nia ē v̄tus q̄ c̄missa
mala r̄c. Ut ista diffinītio m̄gr̄ nō c̄cōuenies. q̄ diffi
nito rotū c̄cē rei d̄z indicare. t̄ ptes p̄nie sunt cōfessio et
cōtritio t̄ latifacatio. vñ v̄r q̄ nō solū p̄ actū cōtritōis q̄
est plāgēre t̄ odire p̄t̄m̄. Sz etiā p̄ act̄ alios deberet dī
finiri. Itē p̄nia est respectu p̄critoz t̄ nō respectu futu
roz. ḡ male diffinīt respectu futuri. cū dīcit. t̄ plāgēda
itez nō cōmittere. p. dōz q̄ act̄ p̄ncipalisp̄ p̄nie c̄ act̄
cordis t̄ act̄ interior. t̄ ipo illū mac̄ diffinīt. s̄z illū

tangit explicite. Unū planct̄ nō attendit h̄c p̄tū ad effusio
nē lachrymaz exeriorū s̄ interiorū. quāt̄ exeriorēs nō
sunt de esse. Et bñ est. nibilomin⁹ tñ alios actus inclu-
dit cū dicit. emēdationis p̄posto. q̄ emēda sit p̄ professi-
onē t̄ satisfactionē. t̄ qm̄ p̄nia f̄m q̄ p̄tus ē respicit emē-
dā. et emēda nō

stat. cū iteratioē

culpe. id ex c̄ntū

respicit culpān̄

Aug. sup̄ iterandā. Et iō
octonari mḡ diffinit per
uz: xii. qd̄ furuz. q̄ p̄nus
sc̄pnia.

Determia-
rio p̄missio-
ri yboz.

vir̄t̄a futurā
respicit. Unū in
diffinitioē p̄nic-

rāgit mḡ tripli-
cē acū. Unū est

act⁹ p̄nic f̄m q̄
p̄nia. t̄ bñ c̄t dole-

re de culpa com-
missa. Alius est

ser⁹ f̄m q̄ p̄nia
est virtus. t̄ iste

act⁹ velle emen-
dere. t̄ bñ c̄t ran-

git cū dicit cum
emēdationis p̄po-

sito t̄. Et tern⁹
ē ann⁹ vir̄t̄s

sc̄z nolle offen-
dere vel cōmit-

tere. t̄ iste p̄ficit

35 yr̄uq;. Null⁹ c̄i-
de penitet de p̄-

terito. nec p̄po-
nitremendā face-

re nisi p̄ponat
vltra n̄ offendere.

e D̄z si
P̄papa de p̄cō succedē-
ti t̄. Et f̄m bñ p̄

yūificare sit a-
ctus p̄nic. D̄z
yr̄ q̄ maḡ yūi-
ficare. qm̄ mortuū yūi-
ficare nō ē ali-
ud q̄ yūificare

sed iustificatio ē
p̄ generale iusti-
cia. ḡ t̄ yūificatio.
Et hoc vide-

Ezech. xvij
In iustitia quā
opatus est yūi-
ficere nō moriet.

Itē
videf q̄ bñ sit si-
dei Hebre. x. Et
Abac. vi. Just⁹
er fidei sua vivit

Item videtur q̄
hoc sit charitas. quāt̄ charitas est vita anime sicut di-
ciu Aug. t̄ magister Hugo de sc̄to vicit. Itē videt mul-

emēdare virtutis est p̄flecte et
celestis gr̄e. t̄ s̄ fācēta diffini-

dī p̄t. p̄nia est virtus qua cō-
missa mala cū emēdationis p̄po-

sito plangim⁹ t̄ odim⁹. t̄ plāgē-
da vlt̄rius cōmittere nōlum⁹

Quia p̄nia vera est in alio dole
re t̄ odire vicia. Unū illa verba

p̄missa. penitēre ē q̄nacta defle-
re. t̄ flenda nō cōmittere. recte

sc̄accipi p̄t v̄r non ad diuersa

tpa. sed ad idē referunt. v̄r sc̄z t̄ p̄e

q̄ deflet cōmissa mala nō cōmit-
tat vlt̄riate vel ope flenda. qd̄

innuīs ex verbis p̄sequētibus.

Maz q̄ sic alia deplorat t̄. h̄c

Aug. ait. Lauendū ēne q̄s exi-

stinet ne phanda illa crūmā q̄-

lia q̄ agūt regnū deinō posside-

būt q̄dīde p̄petranda. t̄ elemo-

synis q̄dīde redimēda. In me-

lius ē em̄ vita mutanda. t̄ pele-

mosynas de peccatis p̄teritis

propiciandus est deus. non ad

hoc emēndus quodāmodo vt

ea semper liceat impune com-

mittere. Nemini enim dedit la-

xamentū peccandi. t̄ si misera-

do deleat cōmissa peccata. si

nō satisfactio cōgrua negliga-

tur. Itē pius papa. Nihil p̄dest

homini t̄ iunare t̄ orare t̄ alia

religiōis opera agere nisi mēs

ab iniuitate reuocetur. Qui

ergo a malis sic mentem reuo-

cat vt cōmissa plangat t̄ plan-

genda cōmittere nō velit. nec

satisfacere negligit. vere peni-

tent. Nec ideo nō est vera peni-

tentia. quāt̄ forte nō de propo-

sito sed casu v̄l insirmitate pec-

cabit. Ille aut̄ irrisor est t̄ non

penitens q̄ sic cōmissa plangit

vt plangēda vlt̄riate vel ope

committēre n̄ desinat. Ille etiā

intelligendū est illud qd̄ idem

Aug. alibi ait. Penitentia est

to magis esse grātie. quāt̄ vita d̄ insidetur in vita; nata
re. gr̄e. t̄ gl̄e. p̄. dd. sic uiruere i naturalib⁹. aliqui di-
cunt actus primus. aliquando dicitur signum vite. sic

etiam aliquando attribuitur vita et a quo est. aliquan-
do ei in quo manifestatur. dicendū ergo q̄ illud qd̄ v̄t

uificat proprie-

grā est. illud aut̄

q̄ quod manife-

statur. virtus ē.

Potest igit̄ ma-

nifestari v̄ta ve-

in fieri vel vt in

facio esse. Si ve-

in fieri. sic attri-

buitur v̄tū pe-

nitēre per quāt̄

manifestat̄ ipsa

vivificat̄ quāt̄

in contritione p̄

cipiantur signa

expulsionis pec-

cati. Si v̄r in fa-

cto ē. sic potest

manifestari vi-

ta quantum ad

intellectu. t̄ sic

per fidem capti-

vantem. Aut̄ q̄s

tum ad affectu

t̄ sic per charita-

tem vigorantez.

Aut̄ quantum

ad effectu. t̄ sic

per iustiam re-

gularem. t̄ ita

patet responsio

q̄r̄ his attribu-

itur. t̄ r̄silio ad

obiecta. qm̄ at-

tribuit̄ his vita

tāq̄ p̄ncipio sed

tāq̄ māifestat̄ v̄

uo. t̄ talia pos-

sunt esse plura.

Penitentia 36

est quedam doi-

lenis vindicta

t̄. Ut def Aug.

biemale dicer.

quia nullus in

eadem causa po-

test esse reus et

iudex. ergo si d̄s

peccauit. nō po-

test rationali-

ter se punire.

Item homo ma-

gis tenet et cha-

ritate se diligere

q̄ alium. Sed

homo debet alii

parere nō v̄i-

de v̄nica

dicere. Item v̄ndicta

est soli⁹ dei sicut

ur Rom. xij. penitentia

Liber

mibi vindicta. q̄ p̄nia est soli⁹ dei siue vindicta in p̄nia
p̄. dōm⁹ q̄ ista rō est ueniēs. q̄ p̄nia v̄tus est ad de/
struktiōne veteris hoīs ordinata. et nemo p̄t vitā no/
uāz inchoare nisi repudier veterē et nemo p̄r dñi amic⁹
effia mīsi odiat qd̄ dōm⁹ odit. q̄ ergo dōm⁹ odit p̄cūm odio
vindicare et ip̄m
peccatorē. tō pe/
nitēns etiā ip̄m
d̄z odire. et de se/
rōnē t vindicā
expetere. Ad il/
lud q̄ dōm⁹ q̄ n̄
gr̄t ad ip̄z. dō.
q̄ non gr̄net ad
ip̄m inq̄tū reus
est iudicare. p̄/
net tñ iudicari
in p̄tū re⁹ est et
iudicare inq̄tū
iustus. Un ip̄sā
rō cōfornata le/
gib⁹ eternis. se/
ip̄az punit ut cō/
fornis fuit legi/
peti. et sic accipit
autostrā a deo
et nō s̄e punit s̄
de⁹. Itē dē⁹ in se/
ruist hoī natura/
le iudicatořum
cui commisit re/
gnūm iudi/
candū. t li. ar. il/
li cōfornatū d̄z
vindicare trans/
gressiōnē t in se/
Determia. ip̄o non auctate
rio intelliſ ſua s̄z dei t natu/
gentie di/
corum. qd̄ nō erat. Luz
ḡd̄. q̄ nō eſt idē
re⁹ t iude⁹. vez ē
idē fm̄idez. Qd̄
obi q̄ d̄z p̄cere.
dōm⁹ q̄ t ſib̄ de/
beat p̄cere inuria ſuā. tñ inuria ſi ē iudicāda ab eo cui
comissa ē. t q̄ hoī inuria ē teo. tñ d̄z ē mīſter dei i pte
ista. Et b̄ p̄z vltimū q̄ vindicā ē dei. vez ē de vindicā
q̄ aliq̄s vindicat ſe. q̄ null⁹ d̄z ſe vindicare. ſz d̄z vindi/
care aliū ſe vel de alio. Uel dō. q̄ dei eſt tāc̄ pncip/
73 lī autoris. hoī ſāc̄ mīſtri. ḡ ſz ſp̄ doleat t de do/
lore gaudeat. t nō ſit ſatis q̄ doleat. ſz ex fide doleat. Uel
def Aug. h̄male dicere. q̄ gaudiū t dolor ſunt oposita
t oposita nō ſunt nata ſit inesse eidē. q̄ ip̄ossible q̄ ſp̄ doleat t gaudeat.
Si tu dicas q̄ dolor ē de p̄cere. t gaudiū
um de dolore t ſic nō bñt opositionē. Lōtra. v̄ ſic bñt
oppositōz. q̄ ſiu de eodē ſue de diversis ip̄ossible ē q̄
eadē aīa ſit ſit tristis t gaudeſ. ḡ ip̄ossible ē q̄ ſp̄ dole/
at t gaudeat. Itē dolore in mouet cor ſm̄ ſtractōz. t gau/
dio ſm̄ dilaratoz. ſz n̄ p̄ ſit ſel'moueri opositi moti/
bus. ḡ t̄. Si tu dicas q̄ gaudiū eſt ſm̄ qd̄. t dolor ſim/
pliſter. Contra. nulla eſt v̄tus in q̄ nō ſit delectatio. t
ſi eſt virt⁹ ſimpliſter. eſt delectatio ſimpliſter. virtus
em̄ delectat ſuū poffeſſorē. Itē gaudiū eſt de pſentia rei

Quartus

amate. ergo ſi penitēns multū deſiderat dolere. videt
q̄ ſi multū dolet. gaude ſimpliſter. p̄. dōm⁹ v̄tū
q̄ eſt in vere penitēte. ſz dolor t gaudium. nec v̄num
diminuit alterū ſed pſicit. ſicut velle dolere deſideriū
doloris dolorē nō minuit. imo auget. ſic t gaudiū. nam

enī iuxta quorundā intelligen/
tiā peccata dimiſſa redeunt. ſa/
cile eſt intelligere nihil de ve/
nia reliqui. quia peccata dimiſſa
itep̄ replicant. Sicut enī ille
qui ex ſeruitute ſi libertatē ma/
numiſſit. interim vere liber
eſt. t ſi ppter offensam in ſer/
uitutez poſtea reuocat. Sic et
penitēti p̄ctā vere dimittunt. t
tamē ppter offensam que repli/
cat itep̄ redeut. Si dōm⁹ redire
dicant. ſane p̄t diciēti ſi ni/
hil de venia relinqui. non q̄ di/
miſſa peccata ſerū imputent.
ſed quia ppter ingratitudinez
ita reus t immūdus cōſtituit.
ac ſilla redirent.

Respōdet autoritatib⁹ que
viden̄t oſtēdere ſecūdā partez
erroris qui eſt circa ſolēnem et
vnīcam penitētiā. ḡ
Illō aut̄ quod Ambro. ait. Re/
periunt ſē. t ſicut vñū baptiſ/
ma ita t vna penitētiā. non ſim
generalē ſed ſm̄ ſpecialē mo/
rē ecclēſie de ſolēni penitētiā
dictum intelligitur. que apud
quodā ſemel celebrata nō ite/
ratur. Itē illud aliud Ambro.
P̄nia ſemel vſurpata nec v̄ere
celebrata fructū p̄oris aufert

ynde ſicut nō eū actu ſimpliſ ſz cōpoſito v̄i cōverit
ſupra p̄m ſi ſup̄ dolore. ſic nec affectus. vñ ſicut in rōci
natione dīcm⁹ q̄ eſt act⁹ vñus. tñ nullus querit ſe ſu/
p̄a plura q̄ diuersimode agnoscit. ſic t affect⁹ ſcēns
ſine aliqua reuignāria diuersimode afficit. ſic patēt
objēcta. b̄ **P**enitētiā eſt vindicā ſemp punitiō ſup̄a ſe cōverit
q̄ ſomisſa t alia hm̄o. Dicit bi magiſter q̄ intelligit
de penitētiā p̄fectorum. Contra. videt em̄ male dicere
August. quia ſi penitētiā finit. nūbil relinquitur de/
venia. ergo ſemp punit ſpectat ad omnes. **R** p̄. dōm⁹
q̄ perfectus dīc̄ ſimpliſter. aut q̄ ſtū ad tgis durati/
onem. aut quantū ad ſtū ſublimitatē. P̄ma perfe/
ctio eſt que diuidit ſtra incipientes p̄ficiens ſm̄ p̄/
fectum tempis. Alio p̄fectorio conſtituit in opibus ſuper/
erogationis. Magiſter aut̄ intelligit de p̄fectione p̄/
mo modo. t vocat p̄fector penitētiāz que durat vloz
ad ſinem vite. t de hac dicit intelligi illud Augustini
q̄ ſemp punit. Notandum ramen q̄ ſemp punit d̄z nō
ſimpliſter. ſed q̄d̄ ſuā durat culpa. t ſic patēt illud.

39 i Solennis pñia vt Amb. in eodē ait est q̄ sit extra ecclesia in manifesto. Dic quatuor sunt notāda. Pnū q̄is sit sive q̄ sit ex forma. Et dōm ḡ pñia solēnis ē pri mera addens sup publicā. q̄ nō tñ est in manifestō. q̄ sit cū solēnitate qđam. In capite eū q̄dragēsum eū cū penitētē ex ecclēsia nec odmit

Solennis tñ vñq ad diē ce pñia qd sit ne. et tñc etiā nō im Amb. cōicar. Eūcīs āt a psona aurētica sic ab ep̄o pñtu bus sacerdotib⁹ q̄nouerūt culpā De h. l. d. penitētē. et ca. se. Se cūdo norāda est rōbu solēnitas triplex. Una est ad terro: alt orum. alia ppter erubescētiam de linquētis. et ter tia. p̄ significatiōnem electōis ade de paradiso vñ bōz cū creb⁹ suspīrijs denūciare ep̄o. et ita cīc̄ cīc̄ sic adā eīct̄ nes luḡ fuit de padiso. id leuiticū nō est iterāda. et de b̄ habet. l. d. penitētē. et c̄. se. re. di. ca. si. q̄s post remissiōne. q̄porestr alie. Terrio norādū est q̄ b̄ pñia nō imponi nisi p̄ graui et enormi culpa. marie. p̄ culpa q̄ totā vñbes cōmouit. sic ibidez d. Nec vponēda ē sacerdotib⁹ p̄f̄ reue rentiā ordis. Et p̄t qđē imponi publica ḡnia p̄ p̄cō manifesto. Quarto norādū q̄ penitētē nō recōciliat solēniter nisi ab ep̄o vñ sacerdote de mādato epi. p̄scrīt̄ in articulo necessitatia. Recōciliari āt p̄f̄ ocarua pasche si bñ penitētē. et bñ bere ingressū ecclēsia. sin aut̄ma

Aug. ad macedoniu-

z vñsum sequētis amittit. de so lenni intelligit. Solēnis ḡ pe nitētia vt Amb. in eodē ait. ē que fit extra ecclēsia in manife sto in cinere et cilicio. q̄ p̄ graui oribus horēdisq; ac manifeli delictis tñ imponit. et illa nō ē iteranda preuerētia sacri et ne vilescat et cōceptib⁹ post baptis mu valeat pñia. nō tñ sepe pec cantib⁹ p̄derit iterata. alioq; remissio ad peccandū essz inci tatio. Dicunt enī. Quis nō sp̄ peccaret si sp̄redire posset. Di cunt em̄ dñm incitatorē mali si sp̄peccantib⁹ subuenit. et ei pec cata placere quib⁹ semp p̄sto est gratia. Errant aut̄. Lōstat em̄ ei p̄ctā displicere q̄ sem per presto est ea destruere. sī ea amaret. nō semp ea destrueret Idēad macedoniū. Intantuz hoīm iniqtas aliqui. p̄gredit. vt etiā post pactam pñia. post altaris recōciliationē. vel illa vñ grauiorā cōmitrant. et tñ deus facit etiā super tales oīris solez suum. nec min⁹ tribuit q̄ ante tribuerat largissima a munera vite et salutis. Et q̄ quis cīsi ecclēsia locuſ ille penitētē nō cōcedat. de tñ super eos sue pa tientē nō obliuiscit. Ex quoꝝ numero si quis nobis dicat. dicite mihi. vtr p̄ aliquid p̄sit ad vi tā futurā. si ista vita illecebro ſi voluptatib⁹ blādimēta cōtēpero. ſi me penitētē vehemti. q̄p̄r̄ excrucia uero. ſi vberi us flēuo. ſi meli⁹ vixero. ſi pau peres largi⁹ ſuſtēauero. ſi chāritate ardēti⁹ ſanguero. q̄s vñm ita desipit vñ huic hoi dicat mi hi tibi ista i posterz p̄deūt. val de saltē hui⁹ vite suauitate fruc re. Auertat̄ds tā imanē ſacrile gāq demētā. Itē ioh̄e criſ. d̄ repatōe lapsi. Tal'mibi credē talis ē erga homiſes pietas dei nūq; ſp̄nū pñia ſic ſincē ſun

nebit ſic vñq ad finē vite. et de hoc dicitur. xxvij. q. ii. k Qd tñ in qui. tē. Obi. vñ cīm tales ecclēsiae peccat̄ 40 cū faciat̄ tōnē ſacri et ſignatōis ſolēnis pñia. B. dōz q̄ hoc nō est de neceſſitate penitētiae. ſed ſolum d̄ bene eſſe. ramen vñi ſunt gentes dure hec penitētia iterat

pluribus ſanctorū testimonij pbatur. Aut eīm Aug. ſcribens p̄tra quosdā hereticos q̄ peccat̄ tubus poſt baptiſmuſ ſemel tñ dicebant utile esse penitētiam ita. Adhuc instant p̄ſidi qui ſapiunt plus q̄ oportet. nō ſobrij ſed excedētēs mensurā. dicūt. et ſi ſemel peccat̄b⁹ poſt baptiſmuſ valeat pñia. nō tñ ſepe pe cantib⁹ p̄derit iterata. alioq; remissio ad peccandū eſſz inci tatio. Dicunt enī. Quis nō ſp̄ peccaret ſi ſpredire posset. Di cunt em̄ dñm incitatorē mali ſi ſp̄peccantib⁹ ſubuenit. et ei pec cata placere quib⁹ ſemp p̄sto est gratia. Errant aut̄. Lōstat em̄ ei p̄ctā displicere q̄ ſem per presto eſſe deſtruere. ſi ea amaret. nō ſemp ea deſtruere. Idēad macedoniū. Intantuz hoīm iniqtas aliqui. p̄gredit. vt etiā poſt pactam pñia. poſt altaris recōciliationē. vel illa vñ grauiorā cōmitrant. et tñ deus facit etiā ſuper tales oīris solez ſuum. nec min⁹ tribuit q̄ ante tribuerat largissima a munera vite et salutis. Et q̄ quis cīſi ecclēsia locuſ ille penitētē nō cōcedat. de tñ ſuper eos ſue pa tientē nō obliuſcit. Ex quoꝝ numero ſi quis nobis dicat. dicite mihi. vtr p̄ aliquid p̄ſit ad vi tā futurā. ſi ista vita illecebro ſi voluptatib⁹ blādimēta cōtēpero. ſi me penitētē vehemti. q̄p̄r̄ excrucia uero. ſi vberi us flēuo. ſi meli⁹ vixero. ſi pau peres largi⁹ ſuſtēauero. ſi chāritate ardēti⁹ ſanguero. q̄s vñm ita desipit vñ huic hoi dicat mi hi tibi ista i posterz p̄deūt. val de saltē hui⁹ vite ſuauitate fruc re. Auertat̄ds tā imanē ſacrile gāq demētā. Itē ioh̄e criſ. d̄ repatōe lapsi. Tal'mibi credē talis ē erga homiſes pietas dei nūq; ſp̄nū pñia ſic ſincē ſun

l Q̄ vñ pñia 41

rc. Ut male di cere. quia ſuper illud Amos. 1. ſuper tribū ſcēle tribū damasci et ſuper. iū. nō cōveruertam eūm glo. ibi. q̄rro ca dem peccata cō ſmittenti nee pe nitētia nec in dulgētia ſe da Aug. ad tuz denūciat. ḡ nō vñ q̄ frequen ter ſi tñ ter. B. dōm p̄ Hiero.

intelligit p̄ pñia p̄cī ſit ſentire i corde ſed ū ſaccre ſi ope. tertii um ē vertere in ſuetudinē. q̄ ſrum est finaliter nō penitētē. et de hoc nee penitētiam dat nec ve niam. quia poſt moriez nō eit lo cus penitētiae. Ab alijs tribū liberat. 2 dat pe nitētiam et ve nias ſimul ſicut probatur et innu teur in refuſeſtione triū mor tuorum. quoruꝝ vnuꝝ ſuſtituig in domo. alium in porta. et tertiu um in ſepulcro. Job. criſ.

Liber

42m **E**tiam si ad sū. tē. Videl male dicere cristo. q: nul lus est ita malus qn adhuc possit peccare. g nullus est ita malus qn adhuc possit fieri deterior. Iē in ps. d. sū. perbia coq qui te oderunt ascendit semp. ergo si ē semp et crescit nunc ēstatus ēstum ad accum. R. ddm q̄b potest intelligi
fīm actum ut ita m pliciter offerat "etiam si ad sum-
mum quis pueniat malorum. et inde tū velut reuerti ad virtutē
vīa. suscipit libēter et amplecti-
tur et facit oīa quatin ad pōre
re uocet statū. Qdōs est adhuc
p̄stantius et eminentius. etiam si
nō potuerit q̄s explorere omne
satisfaciendi ordinē. q̄tulācun
q̄ tamē et quālibet b̄cū i p̄ge
stam nō respuit penitentia. su-
scipit etiam ipaz. nec patitur quē
uis exigua conuersionis perde
re mercedem.

Adducit exēpla ad iproba-
tionē erroris eiusdē.

Amb. in etiam et rōnē ut
apologia piurium. Ecce
david. malum utra gra-
tiam rationem naturam vt zo. n
domitiū. et illud
est p̄essimū. Ul-
si qd̄ aliud gen⁹
peccat sit petus
vebl alibetia i
s. Paral. deū sive spirit⁹
blasphemic.

43n **D**eliquerit in populi enumeratione. Videlur illud

HIntelligētiā huius pris duo h̄ncipaliū q̄rū
Pr̄o q̄r̄ de iteratōe pn̄ie. Sed oī effectu pe-
nitēte iterata. Līcā pn̄im q̄rū tria. Pr̄o q̄r̄
vtrū contingat cadere a vera pn̄ia. Sed oī vtrū contingat p̄
pn̄iam resurgere. Tertio vtrū oīs agēs pn̄iam sup cul-
pā inueniat venia a deo. **Q**uestio. j.
Līcā quās peccidit sic et ondīs q̄ contingat a vera pn̄ia ca-
dere. et ep̄lo dauid q̄ de p̄cō mortis vie penitēte. q̄ dñs
eius pn̄iam acceptauit. q̄ tñ post peccauit i enumerādo
pp̄'z. h. Regū. v. Iē aucre. dñi. Job. v. vbi dixit pa-
rālito. vade et ampli⁹ noli peccare ne dererius tibi ali-
qd̄ contingat. S3 nō fuit q̄ comīta malū pp̄t recidiū
nisi possit. g. tē. **I**ter vtrū vides. q̄ pn̄ia h̄esse in liberō
orbitorio fīm statu vie. et hoc nō est coacū. Si tale ē ver-
tibile. et per veritabilitatem potest cadere a statu grē et
iusticie. ergo et penitentie. Item gratia baptismalis
est maior. q̄ penitentie et confirmationis similiter. sed
post veram gratiam baptismatis et confirmationis cō-
tingit cadere. ergo et post gratiam penitentie. **L**on-
tra. Ambrosius et Augusti. sic diffiniunt penitentiam
Pn̄ia est p̄petrata plangere. et plangenda nō comīte-
tere. ergo si admittit vel comītit p̄ plāgēda. p̄n̄ non
penitit. Si ergo penitit. patet q̄ ultra nō comītit
Si dicas q̄ referit ad idē ips. h̄ sufficit. q̄ nemo ē eodē
me in q̄ plāgit p̄tā admittit. Iē yst. Inanis ē penitē-

Quartus

verbū Aug. falsū q̄r̄ moyses numerauit p̄plm. Nume-
rev. Et sūr saul. j. Re. j. et m̄ neuī peccauit. ḡ pari rō
ne nec dauid. Item dauid peccauit. ergo nō debuit po-
pulus puniri sed portus ip̄e qui peccauerat. R. ad pri-
mū. ddm q̄r̄ moyses numerauit mandato dñi. et saul

at manus tua in me et in domū
patris mei. Quo facto statim
sacrificio dignus indicatur. q̄
absolutiōe estimabat indign⁹.
Hec mīx stralisa oblatione p̄
pp̄lo. p̄cti sui adept⁹ ē venia. cū
moyses offerēdo se p̄ pleb er-
rore p̄tā diluerit. His alijsq̄
testimonij plurib⁹ evidēt oī
dīs p̄pn̄iam nō sel̄m̄ h̄sepius
nos a p̄cti surge. et verā pn̄ia
sepi⁹ agi. voluntarie enī peccati
bus nob̄ vt ait ap̄lo. p̄ p̄ctis si
relinq̄t hostia sc̄da. s. q̄ sel̄m̄
xp̄in optuit pati. Nec relinquit
sc̄ds h̄baptism⁹. Relinq̄t sc̄da
pn̄ia et tertiat deinceps vt Job.
chr̄. sup̄hū locū ait. Sc̄dū
in q̄ h̄q̄dā exurgūt h̄o rō
rū occasiōe pn̄ia auserētes. q̄
sī pp̄pn̄ia nō valeat p̄ctō. p̄ la-
plūz resurgēt sc̄bo et tertio dein
ceps. verūtētā i h̄pn̄ia nō ex-
cludit. nec pp̄tia q̄ sepe fit
per pn̄iam. fīm baptis̄mū et
hostiam.

sic Job. crit.
aliquis p̄nūt̄ sua
possessiōe. Estu-
mātētī alīq̄ iu-
sto dei iudicio q̄
missum sit h̄ vī
illi puniret q̄ ad
hēlerat absolon
figura tamē et in-
structio i h̄ mag-
sue ut ondāt q̄
tum mal⁹ p̄lat⁹ et
q̄ p̄ctim obest ss̄

dītis. et q̄tū ei⁹ oīd̄ p̄dest in i p̄tūs pn̄ia et leuitate.

tia quā sequēt̄ culpa īndīnat. ergo si p̄ peccat. h̄ma pe-
nitēta fuit inanis. ergo ab oppōt̄ si fuit vī. potea nō
peccauit. Iē rōe vī. q̄ offīla ē infinita. ḡ et satisfactio.
si vera est dī esse infinita. ḡ cū nō sit infinita inēsione.
salē ē infinita duratiōe. ergo si nō sp̄ durat. nō est vī
pn̄ia nec satisfactio. Iē vī penitēta ē sp̄ dolere. ḡ sp̄ ē
p̄tīm̄ detestari. s̄ sp̄ detestari grāz impossibile ē reurge-
re. ḡ vī penitēta cū sp̄ detestari culpā impossibile ē re-
dere. R. ddm. ḡ sic errauerūt alīq̄ circa pn̄iam sic cir-
ca charitatē. Diterūtētī ḡ habēs semel vīa charitatē
nūq̄ pdit eā. sūr et bñs vīa pn̄iam nūq̄ eā pdit. Sed
hoc est manifestōrōz et h̄scrūrā. Rō autē q̄ istos dece-
pit vīta. quia nō considerauerūt quid dicatur vīl quid
ip̄toretur ḡ. hoc nomē vītū cū dī vera pn̄ia vel vīa cha-
ritas. Quāuis enī vīnū dicatur inēsione p̄ncipiorū
entis. et vītū inēsione entis ab esse sine actu absoluto
pot̄ natūm̄ ē fieri apud intellectū. et bonū inēsione
nem ab actu vt in finē relatum. tamē quādo verum re-
flectit̄ sup̄a bonū vt dicatur vera virtus. vītūq̄ p̄
importare et vītūq̄ modo accipi p̄t̄. Et ideo intelligē
dūm̄ ḡ vītas p̄n̄ie duplīcēt accipit. sicut et cuiuslibet
virtutis. Uno enī mō dī vītū vera q̄ h̄ verum vītū
opus. vel nata est habere q̄ntum est de se. et vītas est
de essētia virtutis. Alio mō dī vītū vera q̄ pdicit
in finē. et hec vītas non ē essentialis virtuti. s̄ m̄ dī

47 statutis statutis sine continuatione. Sedm hoc et dñm qd si pmo mō dicat penitentia vā qd vez statutis hz actu sic de vi
tate pni eē detestari malū cōmissū. t p illo tge nulluz cō
mittere. t de futuro pponere nō dmittere. t ab oīnibus
bis pōt bō cadere. t ita a pniā utrūq; modō dicitur
Si autē dicat vero qd pducit i finē ut finalis t cōtinua/
ta. ab hac nō eē cadere. Sed hac nō eē dicere boiem habe/
re nisi in fine. t p nō cōtinguit cadere. **¶** Ad illud ergo
qd ob pmo qd ad veritatē eius spectat plāgēda nō com
mittere. dñm qd si loquamur de veritate pmo modo. ad
veritatē spectat nō comittere tūc. nec actu nec xposito.
sed nō p. t sic accipit in illis diffinitionib;. Tielst acci
pīt p futuro sumpti. tūc erit penitentia dicere vē veritate
pseuarātie ducēte in finē. t p hoc patet illud ysidori. qd
de manus ppter frustrationē finis. **¶** Ad illud qd ob
48 tūc qd offesa eē infinita. dñm qd ob remittit offendam q
gram. t p deleccōne exigit penitentia. t ideo nō opor/
ter qd sit infinita. **¶** Ad illud qd ob qd semp dolere dz.
49 dñm qd semper dolere dz habitu. hz qd habitu dolet de pco
pterito. nihil impedit qd actu comitterat futurū. vel refe/
rendū est ad penitentiā finalē. sicut dictum est.

Quicq; 9. b
Utrū cōtingat p penitētiā resurgere. H̄ est penitētiā ite
terare. Et q̄ sic videſ exēp̄ dāuid. q̄ pmo peccauit ho
micio t penituit. Rursus numeratō populū t pe
nituit. T̄o vtrūq; acceptauit. Itē auētē Ezech. xvij.
Si imp̄egeris penitētiā ab oīby p̄cīs. t̄c. oīm inīq̄a
ēu c̄ nō recordabor ampli⁹. h̄z nō desiḡt p̄cōrē. ḡ verū
est de eo q̄ s̄enoiauit. q̄ terminus i conditionali in ante/
cedēte tenet vlr. Itē esto q̄ sp̄ iste dū fuit in p̄nia su/
isset in culpa. constat q̄ p̄cōrē fuūſer. h̄z non est ei p̄clusa
via. ergo si nūc poruūſer p̄niam surgere. t nūc p̄rest
Itē rō vī. q̄d̄s p̄nior ad miserēdū q̄ ad c̄dēmīdū
Sed p̄tūmunḡ bō do seruierit. s̄penitentē de bono fa/
cto deus obliuiscitur bonor. ḡ si penitentē de malo remit/
tit. Itē si nō p̄t resurgere secundo. aut hc ē q̄ nō p̄t se
cūdo penitentē. aut q̄d̄s nō accep̄at. Non p̄mo mō. q̄
li. ar. est i nobis v̄rtiblē. t tota die v̄rti videm⁹. Nō
secundo mō. penitentē enī est cōtērē t humiliari de p̄cōrē. h̄z
dī in p̄s. sacrifīcio deo spūs cōtribulatus cor cōtritum
t bu. L̄c̄tra. Hebre. vij. impossibile ē eos q̄ plap
si sūr rursus renouari ad p̄niā. Itē puer. xvij. qui p
ueris gradis v̄us cōcidet sc̄mel. Itē Ambo. dicit q̄
ymica est penitētiā sicut vñicū baptūma. Itē rōe videſ
q̄ slactin penitentē haber effectū a r̄pi passione. vī bap/
tismus. Sed passio christi est ymica. t ampli⁹ nō p̄ pa/
ti. ergo nec penitētiā iterari. Et h̄z est q̄d̄ dicit apls. He
breo. vj. rursus crucifiḡt sibi filiu dei. Itē baptūmus
nō iterat̄ nec iterari p̄t ne stat cōrūnelia fac̄t. 2 yeniat
50 in cōtempnū. ergo pari rōne nec penitētiā. Itē. dōm
q̄ pessimum errorē t crudelissimus. q̄ penitētiā nō pos/
sit iterari. q̄ claudit v̄scera diuine misericōdī. t nūc omes
p̄cōrē vel fere oīca cogeret desp̄are. Et iō dōm. q̄ i/
terari q̄rēnsq; bō est in bac vīta. h̄z p̄b vīra nō p̄t.
51 Et rō quare penitētiā possit t debet iterari t baptūm⁹
nō est triplex. Una ē q̄d̄ baptūm⁹ im̄p̄mis carcter q̄ ē
indelibilis. in p̄nia nō. Sc̄da rō ē q̄d̄ baptūm⁹ ē cōtra
morbū nō iterabilē qualis ē morb̄ peccati originalis. sed
p̄nia ē morbū iterabilē q̄lis ē morb̄ p̄cī. vñ q̄ mediciā
dī ap̄ari morb̄. p̄z t̄c. Tercia rō ē q̄d̄ baptūm⁹ b̄z to/
ta efficaciā a passione. h̄z p̄nia nō ē t̄mā a passione xpi. sed
ab actu mō. t̄d̄ baptūm⁹ nō iterat̄ sicut nec passio. pe/
nitētiā nō iterat̄ b̄m̄q̄ volūtes nra cōuerit t reuerrit.
inde est q̄ in baptūm⁹ om̄is pena remittit. i penitētiā

53. Et si baptisatus iteraret daretur nobis occasio pec-
candi. non sic enim penitentia quodlibet punit. **A**d illud ergo secundum
obligium trium de voto apostoli impossibile est. tamen potest fieri via in-
hoc quod dicimus impossibile. quod non est virtus humanis. Tunc i-
possumus. et difficile loquuntur enim de peccatis quod difficulter re-
surgunt. Tunc ut fiat vis in penitentia quod loquitur de renova-
tione quam est in persona quam legitur baptismus. tunc in virtute
totius huius abhorrantie passionis et de hagiis apostolis. et ad he-
breos. non relinquit hostia per petrum. **A**d illud Ambrosius et secundum
Origenem. quod intelligi debet de penitentia solenitate. tunc enim
mox aliquis eccliarium sicut pater patitur. **A**d illud quod obligum de
baptismo et cunctum laici pater rinsatio est predictus quod non
est simile. sed enim non sit cunctum laicorum. quod sicut institu-
tum est et efficacia habet. sed secundus baptismus nullum est
efficaciam non sit etiam cunctum laicorum passioni. quod non sicut et
plena efficacia a passione recipit ut baptismus sicut in pre-
cedentibus vobis est. et infra videbitur.

Utrū omis agens penitētiā sup culpā inueniat veniāz
etia qnēcung peccauerit . ⁊ q nō videt .**J**acobus.
In. Drabat seculust dñm a q nō erat misericordia secut⁹
lochri de annocho q veniā perit . ⁊ ppter mīta seclera
nō inuenit . **H**eb. xij. de esau loquēs dicit. nō in-
uenit locū penitētiā quāc cū lachrymis postulasst eā
cōstans est q penitebat et perebat veniā ⁊ nō inuenit .
et tamē nō fuit multū enorim petrō . ergo multo min⁹
qui fuit in graib⁹ peccatis Item de angelo ⁊ demonib⁹
dicit ysl̄. in libro de ordine creaturarū nō penituerunt .
et si penituerint . ventiā nō inueniūsene . **H**esuia diffi-
cuitas ē irreuocabilis . q si aliq̄ dñmāt⁹ ē p̄sniam dif-
finituā qntumcūq̄ peniteat . nō inuenit veniā . s̄ dñm
nati penitetur . sicut dī D̄sp̄. v. dicit̄ intra se penitentiā
am agētes . t̄c. ergo cū cīs nūnq̄ dēl veniā . nō oīs agēs
penitētiā op̄ dēl inuenit veniā . Lōra Math. xvij.
q̄nēs peccauerit i me . t̄c. ⁊ p̄. nō dico tibi vſch septies
s̄ vſch septuagesies lepties . gloſa . finitū ponit p̄ init⁹
nro . ergo si p̄cepit nobis misericordia ad finituras culpas .
si q̄rat veniā . ei nō matore misericordia q̄ faciat precipiat
⁊ ipse sit misericordissimus . patet multo magis q̄ ipse
perēt̄ sibi veniā pareat . **J**ec Bern. in li. de gradibus
humilitatis dicit de diaboli damnatione . Sic compara-
uit i vindicta sentētiā . vt si nō veller despicerē . d̄s veniā
am nō neget . **J**ec misericordia dei supercellit om̄e p̄tem int̄
stue . vñ q̄ ipa ē infinita . videt q̄ qntumcūq̄ iterēt̄ pecca-
tu . adhuc supercellit . ergo plus p̄t̄ deus remittere q̄
bō possit peccare . ergo si veniā perit . misericordiam non ne-
gar . **J**ec Lubr. dicit . etiā si ad sumū q̄ gueniat maloz̄
⁊ inde velit reuerti suscipit libēter ⁊ amplectit̄ . ergo vi-
de q̄ om̄is agēs penitētiā apud dēl inueniat veniā
⁊ dñm q̄ agere penitētiā sive dolore de culpa cōmisa ss
est dupliciter . Aut ppter lesionē nature . aut ppter offe-
sionē maiestatis diuine et i pius iusticie . Primā penitē-
tiā sup culpa cōmissa habere p̄t̄ q̄s ex sola natura sine
aliqua grā . Sicut enī bō naturalis se diligit . ita etiam
odit̄ q̄ p̄t̄ qd̄ malū incurrit . ⁊ hec penitētiā ē i malis
⁊ i dānariis . ⁊ erit aliqui q̄ nō gētis malū euz abso: p̄t̄ crūt̄ a
penis . S̄ i bac viuit ⁊ regnat mala volūtas . cū sit p̄t̄
p̄t̄ boni iunica . ideo d̄s cā nō acceptat . nec quis sic
penitētiā inuenit grām vel veniā . Alia ē penitētiā q̄ q̄s
penitet̄ ppter dī offēciam parat̄ ē ei facere emēdoz . ⁊ hec
nō est sine diuina grā gratū faciēt̄ vel grāt̄ data . ⁊ hec
adeo disponit ad grām q̄ nullus ē sic petr̄ q̄n inuenit
at grām ⁊ veniā . ideo nulli cā dat nisi cū q̄ p̄ponit fa-
cer misericordiam . Et qm̄ dyabolus hāc habere nō potest .

Liber

quartus

ideo nō p̄t habere veniā. sed si p̄ impossibile poneretur
q̄ diabolus hāc haberet. vñ q̄ dñs darer ei grām. **H**ec
igitur ē potissima caula irremediabilitatis peccati dia-
boli. q̄ nō p̄t penitire. nec libet arbitriū eius. veri ad
veniā petendā. Quia aut̄ huus sit rō habet locū in secū-
do libro. Lonedendū igitur q̄ om̄is agens penitentiaz
sup culpā fīm assignationē p̄dīctā q̄ntūcūq̄ peccauerit
56 inuenit veniā. **A**d illud ergo q̄d ob̄ de antiocho. di-
cendū q̄ penituit ppter lesionē nature quā incurrerat
nō ppter diuinā offensam. vñ nō attēdebat satisfacere
q̄ offensa. sed sicut patet ex littera desperabat quasi mē-
tiendo trātrū diceret. **A**d illud quod ob̄cīk̄ d̄fau-
dōm q̄ ip̄e similiter penituit ppter amissionem benedi-
ctionis. et ppter nolebat facere emēdam. s̄z potius de
58 frē querebat vindictam. sicut patet ex tertio. **A**d illud
q̄d ob̄ q̄ diabolus et demōnes veniā nō haberent si pe-
nitentē. dōm q̄ loquut̄ de peccato venie q̄ntuz ad p̄mum
modū. s̄z ppter penas nō ppter iusticiā. si enī alio mō
59 penitentē haberet. sicut dicit Berū. sed nō possūt. **A**d illud
q̄d ob̄ de damnatis. dōm fīm distinctionē p̄habī-
tam q̄ nō penitēbūt ppter amoēiusticiā. s̄z q̄p̄ odiuz
pene.

Qonsequenter q̄ntū ad secūdū articulum q̄r̄ d̄ es-
fectu penitentē iterare. Et circa hoc queruntur
teria. Primo q̄r̄ vñ sit necesse resurgere i equa-
li charitate. vel etiā i maior. Secundo q̄r̄ vñ p̄fecta peni-
tentia restituari i p̄stīnū gradu. Tertio vñ p̄fecta penitē-
tia restituat homī oga bona p̄ius mortificata q̄ culpa-

Questio I.

Līcea qua pceditur sic Ro. viii. diligētib⁹ deū om̄ia co-
operatur i bonū. glo. etiā lapsū i mortale. **S**z si resur-
gerent in minori charitate nō cooperatur cis i bonum
q̄r̄. Si dicas q̄ casus reddit cautores et diligētores.
Lōtra augmentata vna v̄tute augmentant et om̄es. q̄s i a-
liq̄s ē prudētior. tē. **I**tē dñs dicit p̄ Ezech. xviii. de pec-
catore penitētē. om̄i iniquitatū ei nō recordabor ampli⁹.
Sed si in minori resurgere charitare recordar. ḡ. tē. Si
dicās q̄ intelligit de recordarē ad penā eternam. Lō-
tra. diminutionē ḡr̄ seqt̄r diminutio glie. q̄s i minori
charitate resurgit. minorē gliam habebit. q̄ cum abla-
tio glie et diminutio boni eterni sit pena. patet. tē. **I**tē
Aug⁹. ad macedonū loquēs de recidiuātib⁹ deus facit
oīrī sup tales lumen suū. nec minus tribuit q̄ ante tri-
buebat. dat largissima dona vice ac salutis. Et si dicas
q̄ntū est de se. Lōtra. mētura ḡr̄ ē fīm donationē illū. **S**z
si p̄bus magna et larga er nū. et sic. tē. **I**tē rōne vide-
t̄. q̄ sicut determinat magister. q̄ penitentia op̄a mortifica-
ta p̄ficiat. q̄r̄ sunt remuneratōe digna. ergo remu-
nerabūt op̄a p̄bus facta. sed oītar fīm q̄d meruerunt.
ergo tantū habebūt glie et q̄nta charitate sunt facta. er
go necesse est q̄p̄ se qualiter resurgat. cū nullus possit p̄mis-
ri v̄lra q̄titatē charitatis finalis. **I**tē difficultius ē re-
surgere q̄ relistere. ḡmaioris virtutis et ḡr̄. cū q̄p̄ gra-
tiā quā habuit nō restiterit peccato. ad hoc q̄r̄ resurgat
necesse est habere maiore. **I**tē dñs nihil malū p̄mitit
fieri de q̄ nō eliciat bonū. q̄lē v̄lmaius. q̄z si b̄ esset. ali-
q̄n turpitudō remaneret i vñuerso. ergo si p̄mitit hūc
peccato peccato q̄d admitt̄tē de ḡr̄. necesse ē q̄ rātaz
vel plus restituar. Lōtra. cōtingit p̄fectū cadere. s̄z eū
resurgit statim nō ē p̄fectus. q̄r̄ nemo repēt̄e sit summ⁹.
q̄n necesse ē q̄ resurgat i equali. **I**tē minia charitas po-
tēs ē delere oīm culpā. s̄z nō ēncē nū de ḡr̄ q̄ntū suſ-
ficit ad delēdū culpā. q̄n necesse nō est q̄i eq̄li i p̄orest i mi-
nor. **I**tē dñs i donatōe ḡr̄. q̄ruo cōsiderat dispōem-

suscipiētis. **S**z possibile ē q̄d magnā charitatē habuit
paz se disponat. q̄ possibile ē ip̄m quā charitatē accipe
Itē q̄nto gradus altior. rāto casus gravior. et q̄nto gra-
utorē casus. rāto minus ē hoī dispostus ad grām. ergo
ex b̄ q̄ maiorē habuit charitatē minus ē dispostus. q̄ po-
tius resurgent in minori q̄z i eq̄li. Itē iste nūl meret. p̄p̄
charitatē a q̄ cecidit. s̄r̄ nec q̄ aliquid q̄d habebat. ergo
grēdonatio omnino ē a libalitate dī. ergo p̄t ee minor. et
eq̄lis. Rō. ad hoc dīcīt̄ ut q̄dā q̄ semp i equali vel maio-
ri opter resurgere. Et rō coz sup̄b̄ ē. q̄ dñs nō p̄mitt̄t̄
elecrū cadere nisi videret q̄ debet̄ sibi. pdesse. Ulterī
dīcīt̄ q̄ dñs sp̄ electos ī meliori statu vīte accipit̄. Ter-
tio q̄ remuneratur opus quantū meruit radix ex q̄ fu-
it. Sed hāc positionē credo falsā sicut mōstrat̄. et rōz
positōis min⁹ cōgruā. Lū q̄ fūda sup̄ falsū. Lū q̄
fūg incertū. Sup̄ falsū. i b̄ q̄ dīcīt̄ q̄ remuneratō ope-
ris respic̄t radice et q̄ facta fūt̄. q̄d falsū ē. sed pon̄
radice in q̄ reutus fūcū. Nunq̄ enī remunerarent̄ nū si
nalis charitas sup̄venit̄. nūl enī efficaciter ē dignū
remuneratōne sine finali p̄fuerat̄. Alia duo sūt du-
bia. s. q̄ deus semp̄ electos ī meliori statu accipiat̄. et q̄
semp̄ p̄s̄r̄ casus ad augmentū grē. cū videamus sīg ad
contrariū. Ideo credo q̄ pbabilō ē alia opinio q̄ re-
surgat̄ in equali et maio. et minor. fīm q̄ se meli⁹ p̄gat̄.
et diuina largitā dispensat̄. **A**d illud q̄d ob̄ q̄ ca-
sus coagatur i bonū. dōm q̄ hoc dī nō rōe grē augmen-
tāde. sed recuperate cōseruande. Et melius ē modicū ha-
bere de grā v̄lq̄ i finē q̄z multū ad rēpus tñm. **A**d illud
q̄d ob̄ q̄ nō recordat̄ sī iniquitatū. dōm q̄ verū ē. vñ nō
dat ei minorē grām merito p̄tōz. s̄z q̄ nō bñ se p̄parat
ad fātē grām. **A**d illud Aug. ad macedo. dōm q̄ fortius
est ad actu. s̄z nō opter. q̄r̄ ex fortiori hītu. q̄r̄ nec in resi-
stendo nec in resurgēdo opari ē nēcē fīm tota v̄tūtē no-
bilitatis. **A**d aliud dōm q̄ elicit̄ bonū nō facient̄ s̄z
sed i vñuerso. et hoc ē declaratio sumē misericōde et iusti-
cie. et aliquid mō faciēt̄. nisi negligat q̄ habet maiorē occa-
sionem seruoris et humilicationis ex ipso casu.

Questio II.

Utrū p̄fecta penitentia restituat i p̄stīnū ḡdū. Ergo sic
videt̄ Aug. in li. v. r̄nīsonū. penitentia ē rea. q̄dā op̄iat̄
p̄fecta oīs defec̄t̄ reuocās ad p̄fectū. **S**z si nō reuocar̄
in gradū p̄stīnū nō ēē p̄fecta reuocatio. ergo tē. Item-
rōe vñ. q̄r̄ p̄tōz deū offec̄t̄ nō tñm. q̄r̄ ei⁹ impium facit
sed etiā q̄ se scrūtū suū et ei⁹ imaginē deformat̄ et peiorē
reddit̄. ergo nō p̄t̄ p̄fecte recōciliari q̄dū aliqd manet
minus bñ q̄z an. q̄r̄ nō tñm deo restituit̄ q̄z abstulit̄.
Itē p̄fectus medicus p̄fectū largitār̄ antidotū. **S**z p̄f-
etū antidotū nō est nisi p̄stīnā plene restituat̄ sanitatē.
cū ergo dñs sit p̄fectus medic⁹ aiārū. p̄s. tē. **I**tē dñs
cū sanauit̄ i corpe s̄z restituit̄ sanitatē p̄stīnā p̄fecte. ergo
similiter cū sanat̄ i spū per penitentiam. ergo peniten-
tia p̄fecta restituit̄ i p̄stīnā sanitatem. Lōtra possiblē
est ut dīcīt̄ ē resurgere i minorē charitate. et in eadē
suā perficere penitentiam. ergo penitentia p̄fecta
non restituit̄ semper in sanitatem p̄stīnam. **I**tē
aliquid per peccatum amulit̄ virginitatē. Sed im-
possibile est ipsum vñterius virginem fieri. ergo im-
possibile est per penitentiam in scatūm p̄stīnu redire

Item gloria magna est homini in hoc qd nunq offensio deu. s; cu penitent post peccatum neesse est domino offendisse ergo nunq i statu pristinu et gloriam redibit. **I**te porcius est baptismu et confirmationis penitentia. s; baptis mus nunq repat oes defecos quos incurseram qd origi nate. qd piz. qd remanet quadruplica pena aie. et pens coa ponis multiplex ergo nec penitentia restituiri oia q incursum qd actuall. **D**icendum qd penitentia pfecta si co siderari dupl. Aut qd ad duratorem. aut qd ad du ratorem et seruorem. **S**icut ad duratorem. s. ve ieiunet qd diu imponit et compleat qd sibi imponit fm recra taxari onei sacerdotis. no est necesse restituiri in statu pristinu. qd ita negligenter potere et non preparar se ad tantam gra tiem quam ammisit. **S**i aut sit pfecta qd ad seruorem et duratorem. sic dico qd si ita seruente penitent et dolor de culpa fm qd congruit ei qd e tanto statu cedidit. credo qd p hanc redire in pstinu sanu ac. **E**t de hoc intelligit huguisti. et cōcurrunt pdcet res. quia antidotu illud ope ratur fm cōgruentia suscipientis. **I**ntelligendu est ramen qd dupliciter eloqui de sanitate. Aut qd ad sub stantia et habilitate grante et habilitatem naturaliu. et sic restituit in sanitatem pstinu. **E**t etiam loqui qd ambi aliis qd statu siue integritate ob decorum accidentalem. et qd ad hoc non est necesse restitut. et hec est continuatio innocencie et integratius carnis tc. **A**d illud qd obiectur qd potest in minori resurgere et penitentia pfectere. Dicendum qd si no negligenter pfectit penitentia ad ultiorum gratiarum se disponit. **A**d illud ergo qd obiectur de virginitate et gloria et de innocentia. dicendum qd qdum ad hoc non restituit. sed qdum ad omne qd fuit substatiale circa me ritum. **A**d illud qd obiectum de baptismu qd non restitu it. dicendum qd vez est. et ratio huius est. quia sanat tm per sona. sed originale inficit et natura et persona. et ideo non eos pene tolluntur. non sic autem est in penitentia. ipa emi sanat mortibus personale tm. et ideo totaliter et oino sanat cu pfecta est. **Q**uestio. iii m
Utrum penitentia restituat homini opera bona prius mortificata per culpar. Et qd non vides. Hugo. Nemo in spacio reprobis peccare debet. qd semel ammisit ipsum amplius non recuperat. ergo si bona opera prius facta sunt amissa per culpar impossibile est ea restituiri. ergo nec viuificari. **I**tez enim qd viuificari est aliquo modo. sed qd oino pterit nullo modo est. et talia sunt opera bona prius facta ergo nec viuificari nec recuperari pnt. **I**tez impossibile est habitu semel ammisu aplice illu eundes recuperare. qd si illi impossibile est opera bona pma mortifica ta et amissa eadē recuperari et viuificari. **I**te si opera mor tificans et viuificant ergo idem actus fm idem sui esse susceptibilis oppositaz conditionu. qd est impossibile. qd impossibile est qd mori vnu fm eandē partē primo sit velor et postea tardus. **C**otta. Joel. ii. reddaz vobis annos tc. **S**olo. no parit perire ybertate quam cum perturbat ammisit. Sed ybertas illa erat ex multitudine bonorum operum. ergo si illa non parit perire. penitentia restituit opera bona mortificata per culpar. **I**tem rōne vides. quia opera bona facta prius digna erat remuneratio eterna. sed qd nūc non remunerent hoc est. qd iste no pseuerat in gratia. ergo si iste resurgit et pseuerat in gratia ergo opera illa remunerabunt. ergo tc. **I**te iste gaudet de bonis qd fecit qd lapsu ordinare. ergo in gloria gau debit sed no gaudet in gloria nisi misericordia fecisset. ergo ex illis operibus mortificans per culpar accrescit gaudium eternu. ergo tc. **I**tem plus potest gratia pe nitentie qd culpe. sed culpa opera viua mortificat ergo

gratia mortificata viuificat. **D**icendum qd hoc vrum est. et communis tener opinio qd opera que prius fuerit viua. qd ex charitate facta et digna vita eterna post qd adueniente culpa mortificant in uto. qd amplius in hoc qd diu est culpa in eo non sunt digna. remuneratio propter indignitatem ipsius. sed rursus gratia redeute que istum facit dignu vita eterna. iam opera in hoc sunt digna remuneratio. et ideo restituuntur viuificantur. Et ecce deinde sunt rationes ad hoc. **A**d intelligentiam obiectoru autem noradu qd qdā dicitur qd opera bona in charita te facta qd bona sunt et a deo. fuit in laude dei. et deo laudari deo. Quia vero in unitate corporis mystici. et qd in charitate prius ad corpum mysticum. qd ex libera voluntate iusta ad radicis premiu siue facientis meritorum. Unde haec cadit qui fecit. opera nihilominus remanent in corpore mystico. quia inde alia membra gaudebunt. et deus inde laudabitur. sed tamē non manent ad gloriam facientis et ideo moriuntur ista cum iste moritur. sed ipso resurget a culpa et facio de corpore mystico. sibi bona opera re viuiscit. Et qdum ad hoc dicunt intelligi illud Apoc. viij. tene quod habes tc. Tamen quicqd sit de hoc. siue remaneat in corpore mystico siue non. verum est qd manent in memoria eius qui fecit. Et dubium etiam non est quin maneat in memoria dei opera prius facta. et qd diu manet culpa. manet in dei cognitione cuncta respicieatis et in memoria peccatorum. Sed ibi non manent ad remunerandum. nec in memoria peccatoris ad gaudendum. sed magis ad dolendum qd de tantis bonis ad tantam malam devenerit. Sed cu resurgent manent in deo ad remunerandum. et in memoria ipsius peccatoris ad gaudendum. Et ideo prius aliquo modo manebant sed mortua. post modum manebunt viua. **A**d illud ergo quod obiectitur de Hugo. dicendum qd intelligit de illo opere bono quod homo potuisset facere vel fecisset illo tempore quo peccauit. quod quidem non recuperabit. quia si alio tempore velit facere opus quod ammisit perdi opus quod debaret in illo tempore facere. Unde Seneca dicit qd gravissima est iactura temporis. quia non potest recuperari. **A**d illud quod secundo obiectur potest respondere. **V**el qd manent in corpore mystico. sicut ramen est. vel qd manent in memoria eius qui fecit. et dei pro quo fecit. **A**d illud quod obiectur qd impossibile est recuperare habitum amissum cundem numero. dicendum qd aliud est viuificanti aliud recuperare. Recuperatio enim respicit esse. sed viuificantio respicit ordinatum esse siue ordine. vel talento esse. Et quoniam quod desinat esse si iterum incipiat esse non est idem numero. sed aliud. ideo habitus si corripatur et amittatur idem non recuperatur. Sed quia possibile est qd idem maneat idem habeat alium et alium ordinem. et qd in hoc attendetur viuificantio et mortificantio in operibus et fortassis in habitibus. ideo possibile est opus mortuum viuificanti. ita qd maneat idem. Ex hoc solvit ultimum. quia aut dicitur opus viuum et mortificantus. hec non dicit dixeras dispositiones circa opus. sed dicit circa opus diversas ordinationes. scilicet ordinationem ad remuneracionem. dum viuit. et priuariadem illius cum iam mortuus est siue mortificantum. Sed in suscipiente siue homine dicit diversitatē penes qualitatem gratiae. que est accidentes absoluti ipsi subiecti. fm cuius subiecti et amissionē subiectū alterat. et dictū modo hō mortuus. modo viuus modo pectoris iustus. et ita alterat. Sed opus ex consequenti est ordinatum ad vitā. vel bō ordine p̄petuū. et hō dicit motū. quia in aliquid per se non est moris.